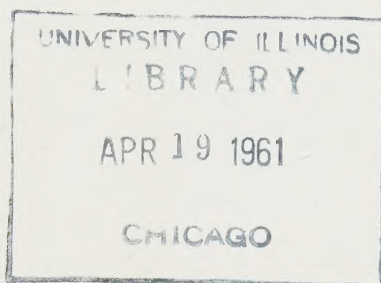

ARKITEKTEN

OLD

EDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

ITEKTEN ÅRG. 63 1961 NR. 7 SIDE 105-120 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 29. MARTS 1961

BILLIGE
STÆRKE
MÅLFASTE
HEDEHUS-TEGLVÆRKET

TYPE HSD.

HæveSkydeDøren

Viktoria Hæveskydedøren er døren med de mange fortrin.
For arkitekten et ideelt og moderne byggeelement, der harmonisk føjer sig ind i stort set alt byggeri.
Betjenes med 1 greb, løber legende let.
Kun for Thermoglas.

TYPE HD.

HæveDøren

Udvendige, hængslede døre med hævebeslag, der fungerer som lukkemekanisme.

De helt ideelle døre til balkoner, terrasser og altaner.

Leveres een- eller flerfløjede, for eet eller to lag glas, samt for Thermoglas.

Begge dørtyper er vind- og vandtæt

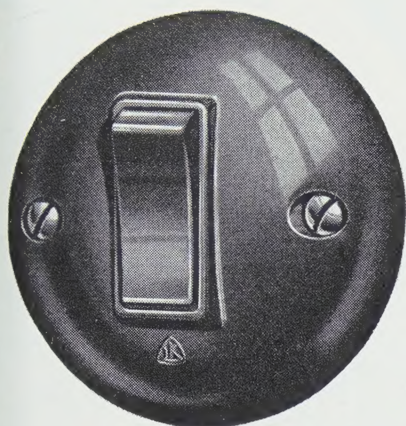
I lukket tilstand indbrudssikret

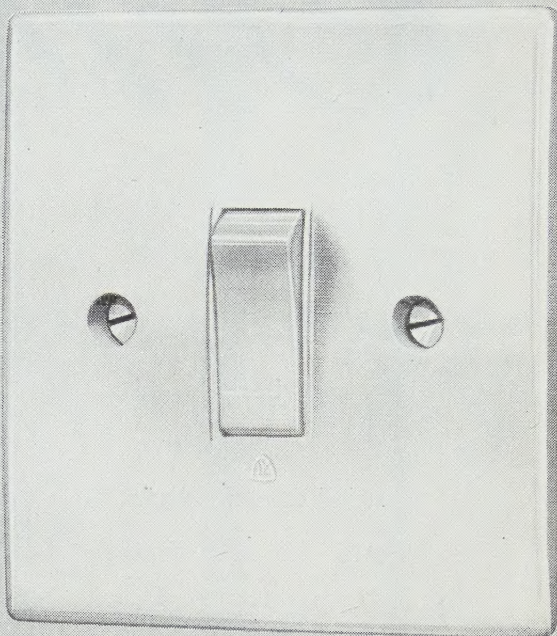
Besøg vor udstilling

VIKTORIA VINDUET · VESTERBROGADE 6 C · KØBENHAVN V

MI *772

Føres i halv- og planforsænkede udførelser

Tangent-afbrydere

for 10A vekselstrøm

Den planforsænkede TANGENT-afbryders forplade er stor nok til at dække pudskanten. Ved sammenbygning slutter afbryder og stikkontakt helt tæt sammen. Alle TANGENT-afbrydere passer til eksisterende dåser og underlag.

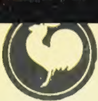
De halvforsænkede TANGENT-afbrydere passer til eksisterende trærosetter og er velegnede til montage direkte i dørindfatninger. TANGENT-afbryderne har helt glat overflade og er lette at holde rene.

Alle afbrydere føres i farverne hvid, grå eller sort.

LK

LAUR. KNUDSEN A/S

FØRES AF EL-BRANCHENS GROSSISTER

Emauglas

Et glasprodukt (spejlglas - vinduesglas - raglas - og ornamentglas) hærdet og emaljeret i uforanderlige farver.

Benyttes til det nye kompleks, som udgør S.A.S.' hovedsæde i København og bidrager til at give dets facader, både-

Elegance
Farve
og Uforanderlighed.

Emauglas

fabrikeres af den største producent og frankrigs største eksportør af vinduesglas :

Glaces de **Boussois**

Oplysninger og råd : Spørg Deres sædvanlige glasleverandør. eller direkte : Service Exportation des Glaces de Boussois, 22, boulevard Malesherbes, Paris 8e

Dette er udgangen fra SAS terminal ved »Royal hotel« h
en del af arbejdet er udført af Allan Christensen og C
efter professor, arkitekt M.A.A. Arne Jacobsens tegnin

Søger De indgangen til en virksomhed med årelang erfar
i indretning af butikker, restauranter og hoteller ove
i landet bor vi Gammeltorv 8, København K. Tlf. C. 5

ALLAN CHRISTENSEN & CO.

TRÆ · METAL · GLAS

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), David Birnbaum, Jarl Heger, Arne Karlsen, Henning Meyer og Finn Monies.
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Nyhavn 43, København K, Minerva *6200.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 58 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artiklerne ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Arkitektforeningernes møder

18. april kl. 20: Prefabrikeret arkitektur. Indleder Philip Arctander. Mødet afholdes i Kunstindustrimuseets sal, Bredgade 68, København.

2. Nordiske fagmesse for varmeteknik

I dagene 14.–21. april 1961 afholdes den 2. nordiske fagmesse for varme, ventilation, isolation og sanitet i Planten un Blomen i Hamburg. Evt. interesserede kan få nærmere oplysninger gennem messesekretariatet for de skandinaviske lande: Wichmandsgade 3, Odense. Telf. 11 71 10.

Byggekursus i fire byer

I samarbejde med Byggecentrum arrangerer Træbranchens Oplysningsråd *Trædagen 61* i følgende fire byer: Mandag den 10. april i Håndværkerforeningen i Skive. Onsdag den 12. april på Hotel „Esbjerg" i Esbjerg. Fredag den 14. april på Hotel „Sønderborghus" i Sønderborg. Tirsdag den 25. april på „Industrihotellet" i Nykøbing F. Tilmelding sker ved henvendelse til *Træbranchens Oplysningsråd*, Rørholmsgade 23, København K, hvor nærmere oplysninger om programmet også kan fås.

KONKURRENCER

Konkurrence om smykker, korpusarbejder eller spisebestik

Guldsmedefagets Fællesråd har udskrevet konkurrence om forslag til nye, selvstændige arbejder indenfor guld- og sølvvarebranchen. Konkurrencebetingelser kan rekvireres hos Guldsmedefagets Fællesråd, Ryvangsallé 26, København Ø, hvortil forslag også skal afleveres inden den 17. april 1961 kl 12,00.

ARKITEKTENS FORLAG

Nyhavn 43, København K. Minerva *6200.
Kontortid: 9–16³⁰, lørdag 9–13.

I dette hæfte indlæg fra:
A/S Philips
A/S J. Nielsen
Molerværkernes Salgskontor

Konkurrence om énfamiliehuse på Færøerne
Offentlig konkurrence om forslag til fritliggende énfamil
på Færøerne. *Aflevering: 1. juni 1961.* Program med bilag k
hos D.A.L.s konkurrenceudvalg, Bredgade 66, Københavr

Offentlig projekt-konkurrence om gymnasium i Tå
Aflevering: 16. juni 1961.
Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat,
gade 66.

Offentlig projekt-konkurrence om skole, seminari
og kollegium i Holbæk
Aflevering: 26. juni 1961.
Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat,
gade 66.

Konkurrence om bebyggelsesplan for et område
i Reykjavik
Nordisk idékonkurrence om bebyggelsesplan for boligbygg
et område i Reykjavik og Kopavogur kommuner. *Afleverin*
juli 1961. Program med bilag kan fås hos D.A.L.s konkur
udvalg, Bredgade 66, København K, mod betaling af depo
på kr. 50,00.

International idékonkurrence om kirkebyggeri
udskrevet af Det danske Kirkeministerium
Registrering: senest 1. juni 1961.
Aflevering: 1. september 1961.
Program med bilag udleveres fra D.A.L.s sekretariat,
gade 66, mod betaling af kr. 25,00.

International konkurrence om tæppemønstre
International konkurrence om tæppemønstre udskrevet a
engelske firma *Carpet Trades Limited.* Afleveringsdato: 30. se
ber 1961. Anmeldelsesblanketter og nærmere oplysninger få
henvendelse til: Carpet Trades Limited. P. O. Box No. 5
Street, Kidderminster, England.

Stor byggeudstilling i Paris til april
I dagene den 6. til 16. april bliver Paris rammen om den
byggeudstilling „Expomat", der afholdes hvert andet år. E
udstillingen opbygges i år for første gang i en ny stor udsti
bygning i Udstillingsparken ved Porte de Versailles. Dette
veres dels med de bedre pladsforhold i bygningen, dels m
langt bedre trafikforbindelser og parkeringsforhold, der
i tilknytning til udstillingsparken. Handelsrådgiverens konto
den franske ambassade kan give nærmere oplysninger om
besøg og deltagelse i „Expomat 61".

Apropos højhus i Düsseldorf
I *Arkitektur* nr. 5/1960 omtaltes Thyssenhaus i Düsseldor
dansk firma har været impliceret i dette byggeri, idet det Fy
Trælastkompagni A/S har leveret Dæmpa aluminium-par
samtlige lofter, ialt ca. 18.000 m², i forbindelse med et klimaa
der regulerer luftfugtighed og tilfører enten varme eller
igennem Dæmpa-lofterne.

Se HFB side 281, 336, 337, 338

Byernes modernisering

FN's økonomiske kommission for Europa, ECE, nedsatte for nogle år siden en Housing Committee. I de senere år har denne komité arbejdet med spørgsmål om de gamle byers fornyelse. Et arbejdsudvalg har udarbejdet en rapport, der vil blive drøftet på et møde den 5.–7. juni i Geneve. Man vil bl. a. forsøge at opstille principielle kriterier for bevarelse, istandsættelse og nyplanlægning af gamle bydele. Problemerne vil især blive belyst udfra politiske og økonomiske aspekter.

INDHOLDSFORTEGNELSE

Arkitekten nr. 7/1961

Text på annoncesiderne

nr. 13003-04

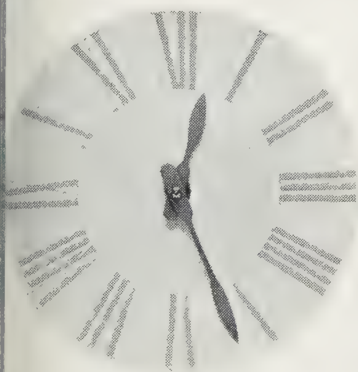
nr. 13045
design Arne Jacobsen

nr. 13015-17
design Bent Jørgensen

ır. 13025
esign Arne Jacobsen

nr. 13055
design Henning Koppel

nr. 13035
design Vagn Askegaard

LP s'ure

synkron og biure
hovedursanlæg og
cifferure – forlang
tilbud på specialure

Louis Poulsen & co. a/s

KØBENHAVN . AARHUS . HADERSLEV
C. 1414 HI 3388 2 66 22 2 45 41

Mørtler til pudsning og muring

Byggeforskningsinstitutionerne i Danmark, Norge, Finland og Sverige har for nogle år siden nedsat Nordisk Pudskomité med det formål at skabe et intimt nordisk samarbejde om problemerne vedrørende mørtel til pudsning og muring.

For at have de bedste muligheder for at følge den forskning og udvikling, som finder sted indenfor komiteens interesseområde, holdes møderne efter tur på byggetekniske laboratorier, hvor der arbejdes med mure- og pudsemørtel; sidste møde afholdtes på *Kalk- og Teglværkslaboratoriet* i Århus.

Det første, komiteen kastede sig over, da den var startet, var udarbejdelsen af fælles nordiske prøvningsmetoder for pudse- og muremørtel. Det er en nødvendighed for sammenligningen af de på laboratorierne målte mørtelegenskaber, at de er målt på samme måde, og muligheden for udveksling af erfaringer var altså først for alvor til stede, da disse prøvningsmetoder lå udarbejdet for 3 år siden.

Det næste arbejde drejede sig om reglerne for angivelse af blandingsforhold. I Danmark opgives kalkmørtels blandingsforhold efter vægt, men så snart der er cement i mørtlen, går man over til rumfang, og dette er en usikker angivelse, som kan føre til meget forskellige bindemiddelindhold. Nordisk Pudskomité har for 2 år siden foreslået, at man helt gik over til at angive vægt forhold, og at dette gøres ved bogst og tal. For kalk, cement og murcement bruges bo verne K, C og M, og f. eks. KC 50/50/600 bete en kalkcementmørtel af 50 kg kalk, 50 kg cemen 600 kg sand. Summen af tallene for bindemiddel altid være 100, således at det sidste tal, som altid der sandet, angiver sandmængden i kg pr. 10 bindemiddel.

Både prøvningsmetoderne og reglerne for angi af blandingsforhold har fundet anvendelse i nye mer, og har altså gjort nytte. Nordisk Pudskom regler for styrkeprovning er i ovrigt også bragt i vendelse udenfor Skandinavien, idet en tilsvar intereuropæisk komité under Rilem uden videre adopteret dem.

Ved det sidste møde i Århus spillede spørgsmåle velegnede apparater til talmæssig bedømmelse af tels bearbejdelighed samt spørgsmålene om bed melse af mørtlernes revnetendens og om lagring holdenes betydning en stor rolle. Der blev pla omfattende forsøgsarbejder, som skal udføres i næste møde, og der blev truffet beslutning om at arbejde anvisninger vedrørende mørtlers rette f stilling og anvendelse. Spørgsmålet om at udarb et forslag til nomenklatur for tyndpuds blev også handlet og skal overvejes yderligere i håb om at

ensartede betegnelser for produkterne indenfor det skandinaviske marked. Der er emner nok for Nordisk Pudskomité, og de opgaver, den tager op, bliver indtil videre udvalgt efter deres betydning for praksis.

SBI

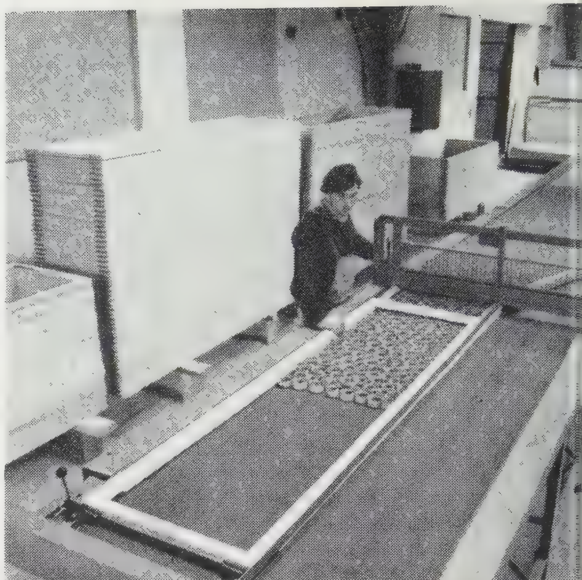
Garanti for kvalitet

A/S Dansk Skovindustri har nu efter årelang fabrikation og afprøvning af de kendte Vedex-døre og skabslåger taget initiativet til at give en skriftlig 5-års garanti for

at Vedex-dørene er fremstillet efter Placarolmetoden,
at Vedex-dørene således er sikrede mod varig kastning,
at Vedex-dørenes overflade er fuldkommen plan på grund af det afspændte Placarolindlæg og derfor ikke giver de ujævnheder, der ellers kan fremtræde, selv efter en fagmæssig lakering,
at Vedex-dørene er finerede med en 1. klasses finer i den angivne træsort,
at Vedex-dørene ikke er behæftede med andre fabrikationsfejl, såsom svigtende limning m.m.

Garantien omfatter også vederlagsfri udskiftning, lakering eller maling samt beslåning ved en evt. ombytning, ligesom der ved en sådan betales fragt til og fra fabriken.

Disse døre fremstilles med finer eller hårde fiberplader til maling og med alle arter knivskåret finer til naturtræsbehandling limet på en fyrretræsramme med låseklodser i begge sider, udfyldt med akklimatiserede Placarol-træspiraler.

Placarolspiralerne føres ind i dørrammen på samlebåndet

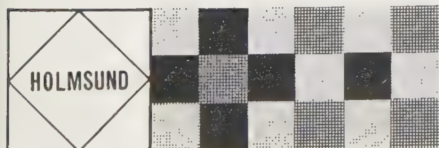
Varmeledningstallet for en Vedex-dør er 33 mindre end for en massiv dør og middellydredukt tallet er 17 decibel.

Efter Placarolpatenterne fremstilles verden ove 10 millioner døre om året til anvendelse i eth tænkeligt klima og overalt ydes der garanti i lig med den ovennævnte.

Det initiativ A/S Dansk Skovindustri har vist, ku hvis flere dørfabrikanter fulgte efter, føre til en f

Kolding Seminarium. Arkitekt M.A.A. *H. Noes-Pedersen, Kolding. Arkitekt* M.D.A. *Sigurd Madsen, Kolding.*

De får største glæde af HOLMSUND

-det danske vinylgulv

Gå ind og se Holmsund vinyl gulvene på udstillingen i »Byggecentrum«, Gyldenløvesgade 19, K.

EVERS & CO. A/S · FREDERIKSBERG ALLE 18-20 · KBHVN. V · HI 2001

kvalitetsmærkning af døre og låger med eksakte oplysninger om, efter hvilke kriterier dørene skal bedømmes på deres vej fra råmaterialet til brugernes årelange benyttelse.

Det var ønskeligt, om der inden for dørfabrikantbranchen evt. i samarbejde med Dansk Standardiseringsråd kunne blive enighed om ganske entydige definitioner af og præcise oplysninger om f. eks. plane flader, ujævnheder, 1. klasses finer, fabrikationsfejl, materialefejl, varmeledningstal og lydreduktionstal i forbindelse med dørenes tykkelse og art, for derigennem at være medvirkende til at frembringe ensartede produkter til gavn for de projekterende, deres bygherrer og sidst men ikke mindst for brugeren. *H.*

Plastic og schweizerost

Man siger, at en snaps lokker en bid brød ned, det omvendte er sikkert lige så ofte tilfældet. Ved en logisk tankeslutning bør det da nærmere undersøges, om det var foredraget, der lokkede en bid brød med ost ned, eller snarere serveringen, der fik næsten 250 ingeniører og arkitekter én dag og mere end 300 installationsfolk den næste dag til at overvære en 4 timer lang demonstration i Byggecentrum, foranstaltet af det schweiziske firma Gebert & Cie.

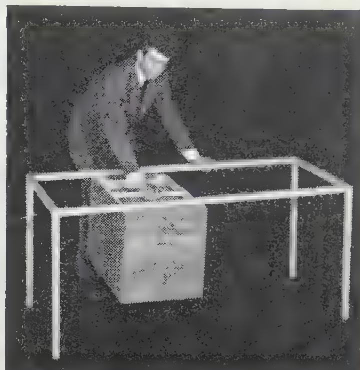
Der er i alle tilfælde tale om et heldigt initiativ en delvis ny mødeform, der sit uformelle tilsn trods passede fint ind i rammerne, in casu møc midterhal og cafeteria i Byggecentrum. Gebert & „gør“ i særlig grad i plastic, og for at introd sine plastic-cisterner i Danmark har firmaet af en række møder her i landet. I Byggecentrum indl mødet med et lysbilledforedrag om rørinstallat med særlig henblik på projektmaterialet, der fu af en demonstration af installation med plastic-v låse og en kort gennemgang af enkelte + GF + fit i plastic. Derpå kom turen til Geberit-cisternen blev demonstreret med gennemskårne modeller sternen er af polyvinylklorid og fremstilles i en skyllende og en højtskyllende specialtype. Blandt skyllende klosetter her i landet er kombination setterne jo absolut fremherskende, men Gebert & siger hertil, at den større niveauforskel mellem cis og klosetskål, som fremkommer med den „ cisterne, giver en væsentlig bedre udskylning. D tillige uomtvisteligt at plastic-cisternen er langt støjsvag end støbejerns- og porcellænscisterner. S merventil og de forskellige arrangementer til betjening var af særdeles interessant konstruk robuste og tilsyneladende driftssikre.

Geberit-cisternen er godkendt af Københavns V forsyning og vil her i landet blive solgt gennem tetsgrossisterne.

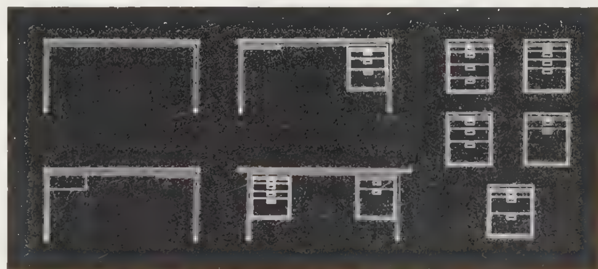

DATAMØBLER

. . . er skabt til rationel og smuk kontorindretning – også hvor pladsen er begrænset

ATA MØBLER løser problemet med indretning af selv små kon-
orer – de er lette og elegante og tager ikke megen plads op. Bil-
edet viser et praktisk indrettet chefkontor, hvor bordet består af
t stålstel med bordplade og skuffeskab – altsammen løse elementer,
er kan ombygges efter behov på et øjeblik. Sidebordet kan også
drettes med skuffer og hylder og giver sammen med skabet og
olen gode aflastningsmuligheder. DATA MØBLER skaber forret-
ingsmæssig hygge og elegance.

Borde- og skuffeskabs-kombinationer

FACIT A/S Bredgade 21 - København K - Minerva 6501

ALBORG: telf.	2 48 31	HJØRRING: telf.	18 70	NÆSTVED: telf.	72 03 43	RØNNE:	telf.	12 69
ARHUS: -	2 33 02	HOLBÆK: -	30 25	ODENSE: -	11 68 11	SKIVE:	-	6 92
BJERG: -	52 80	KOLDING: -	28 86	RANDERS: -	64 64	SØNDERBORG:	-	2 45 46
LLERØD: -	36 25	NYKØB. F.: -	85 21 84	ROSKILDE: -	Rosa 45 01	VEJLE:	-	40 61

Udstillingen „The Arts of Denmark" i New York 1960. Arkitekt: Finn Juhl. Udstillingens første rum med brugskunst fra oldtiden. Til venstre ses sølvkarret fra Gundestrup. I Rummet i baggrunden ting fra middelalderen, bl. a. den gyldne alterfront fra Ørst Kirke, som danner point de vue. Farverne i rummene var fint afstemte; i det første rum en klar grøn farve, i det bageste en blå farve. Baldakinen var lys gul

Kunsthåndværkets udstillinger i udlandet

Af Esbjørn Hiort

Den succes, som dansk kunsthåndværk og især dansk møbelkunst har opnået i udlandet, har mange sider – både positive og negative – og den har flere årsager. En af disse er den målbevidste udstillingspolitik, som kunsthåndværket og kunstindustrien har ført i de senere år. Der er således næppe nogen tvivl om, at de mange prestigeudstillinger, Danmark har deltaget i – eller taget initiativet til – i høj grad har medvirket til at henlede internationale kredses opmærksomhed på vort kunsthåndværks uomtvistelige kvaliteter.

Der er således ingen tvivl om, at vor deltagelse i Trienalerne i Milano har været med til at opbygge vor internationale position. Efter krigen var man stærkt i tvivl om, hvorvidt det var pengene værd at deltage i disse treårige kunstindustri-olympiader, og det var et slæb at få samlet penge sammen til disse udstillingsarrangementer. Bevillingerne kom trægt og i reglen for sent til, at arrangementerne kunne få helt den kvalitet, som de burde have haft fra første færd. Sidste års arrangement var imidlertid helt i topklasse, og arkitekt Poul Kjærholm's Grand Prix var vel fortjent. I den internationale jury – som jeg havde den ære at være medlem af – var der enighed om, at Danmarks udstillingsarrangement var det bedste af samtlige nationers.

Det er muligt, at Trienalen i nogen grad har udspillet sin rolle som internationalt forum for brugskunsten, og at vi i de kommende år skal lægge vægten på to andre udstillingsfronter i udlandet: De nationale særudstillinger og messearrangementerne. Også på disse områder har dansk kunsthåndværk forstået at hævde sig i de senere år.

Ved nationale særudstillinger forstår jeg stærkt censurerede udstillinger i Landsforeningen Dansk Kunsthåndværks regi. Fra de senere år kan nævnes udstillingerne *Neue Form aus Dänemark* (Tyskland 1956–57), *Dansk Form og Miljø* (Stockholm 1959) og *The Arts of Denmark* (New York 1960). Også de fælles skandinaviske udstillinger som f. eks. *Design of Scandinavia* (U.S.A. 1954–56) og *Formes Scandinaves* (Paris 1959) må regnes med til denne kategori af prestigeudstillinger.

Udstillingen „The Arts of Denmark". Rummet med borgerlig brugskunst og malerkunst fra 1800-tallet, som dannede overgangen til den mo afdeling. Montrerne var tegnet specielt til udstillingen af Finn Juhl

Der er for mig ingen tvivl om, at sådanne udstillinger bør lægges på et så højt plan som overhovedet muligt – såvel med hensyn til vareudvalg som med hensyn til arrangement. Individuelle interesser – firmainteresser og kunstneres forfængelighed – må vige for hensynet til helheden, der i enhver henseende må være præget af kvalitet. På den anden side må vi ikke tabe af syne, at disse udstillinger har til formål at skabe et gunstigt klima for vor eksport. Men det vil de netop også gøre i kraft af den prestige, de skaber! Den kritik, der mand og mand imellem har været af udstillingen *The Arts of Denmark* på Metropolitan Museet i New York, er derfor efter min mening forfejlet.

En væsentlig anke mod udstillingen fra kunstindustriens side har været, at den var for museumsagtig, og at den historiske del havde overvægt (pudsigt nok var der fremtrædende amerikanske kritikere, der mente det modsatte, og som især ønskede, at den frie kunst fra Thorvaldsen og til vore dage havde været stærkere repræsenteret). Jeg tror, at de, der har set udstillingen, vil være enige om, at det netop virkede meget stærkt, at vor tids kunstindustri fik udvalgte eksempler af tidlige tiders kunsthåndværk som baggrund. Rent arealmæssigt fyldte den historiske del knapt halvdelen af udstillingsarealet, og når man kunne få det indtryk, at den dominerede, var det utvivlsomt, fordi den var så vægtig og så godt ar geret.

Med stor konsekvens havde man fra de forske perioder især valgt ting, der svarede til vor tids k tetsfornemmelser – ting af enkel form og stærk forfinet materialevirkning. Stenalderens flintd broncealderens lurer og vikingetidens smykker tilsyneladende en ubrudt tradition for forenkling materialesans i dansk brugskunst. Efter nogle med udsøgte eksempler på arbejder fra middelald og renaissancen fulgte nogle typiske eksempler på vældens kunst. Efter et rum med folkekunst dan et fornemt rum med Abildgaard's, Roed's og Freu møbler overgangen til vort århundrede med Tho Bindesbøll og Johan Rode som formidlende le Kaare Klint og hans skole. Også her var der tils ladende en lige linie i udviklingen.

Det er nok ret beset historieforfalskning at giv så harmonisk billede af dansk kunsthåndværk gen tiderne – men det er forsvarligt, for disse ting eks rer jo!

Med denne optakt måtte den moderne del til e grad blive *museumspræget*, hvis ikke helheden i ud lingen skulle brydes. Men netop ved at fortid og tid dannede en helhed, fik udstillingen autorite betydning. Arkitekt Finn Juhl fortjener al m

Udstillingen „The Arts of Denmark". Et af rummene i udstillingens moderne afdeling. Det kølige museumslys i rummet var mildnet gennem de lette farvede baldakiner og tekstilernes farveindslag

nerkendelse for den beherskelse og dygtighed, hvormed arrangementet var gennemført inden for de givne ammer.

Den største svaghed ved udstillingen var nok, at nange af de nye ting trods alt ikke hævdede sig tiltrækkeligt i kunstnerisk kvalitet i forhold til de gamle hvilket heller ikke kunne ventes. De gamle ting var dvalgt fra en periode på mere end tusinde år, medens e nye ting var taget fra en periode på kun et halvt rhundrede – de fleste endda ud af produktionen idag. Den svageste ende af udstillingen var så givet det sidste um, hvor de nyeste arbejder blev præsenteret.

Man kan diskutere, om det var rigtigt, at et dansk remstød på det amerikanske marked skete i form af n udstilling på et af verdens fineste museer – eller om nan hellere skulle have lavet en mere populær udtilling udelukkende af moderne ting i mindre højtidege omgivelser. Nu valgte man museumsrammen, og pgaven blev forbilledligt løst. Som prestigeudstilling ar *The Arts of Denmark* uovertruffen.

Den anden gruppe udstillinger – messerne – er imidertid lige så vigtig for dansk kunstindustri som prestigedstillingerne og med de store markedsdannelser får e internationale specialmesser endnu større betydning i de kommende år. På messerne bør det enkelte firma naturligvis have frit slag til at arrangere sin deltagelse på den måde, som det anser for mest effektiv i salgsmæssig henseende, men samtidig må man pege på den styrke, der ligger i at dansk kunstindustri arrangerer sine udstillinger inden for en fælles ramme og med en stærk understregning af kvaliteten i arrangement og varevalg. Dette har møbelindustrien i høj grad haft forståelse for, og den fælles optræden, som man har set på møbelmessen i Køln er derfor meget prisværdig – hvad enten man så kunne lide arkitekt Verner Panton's ramme om den skandinaviske afdeling eller ej (jeg så den ikke selv og skal derfor ikke komme nærmere ind herpå). En stor messe vil altid være en blanding af små og store, gode og dårlige udstillingsarrangementer, og her vil en samlet og velarrangeret udstilling fra et land altid gøre sig bedre gældende end en række spredte enkeltarrangementer.

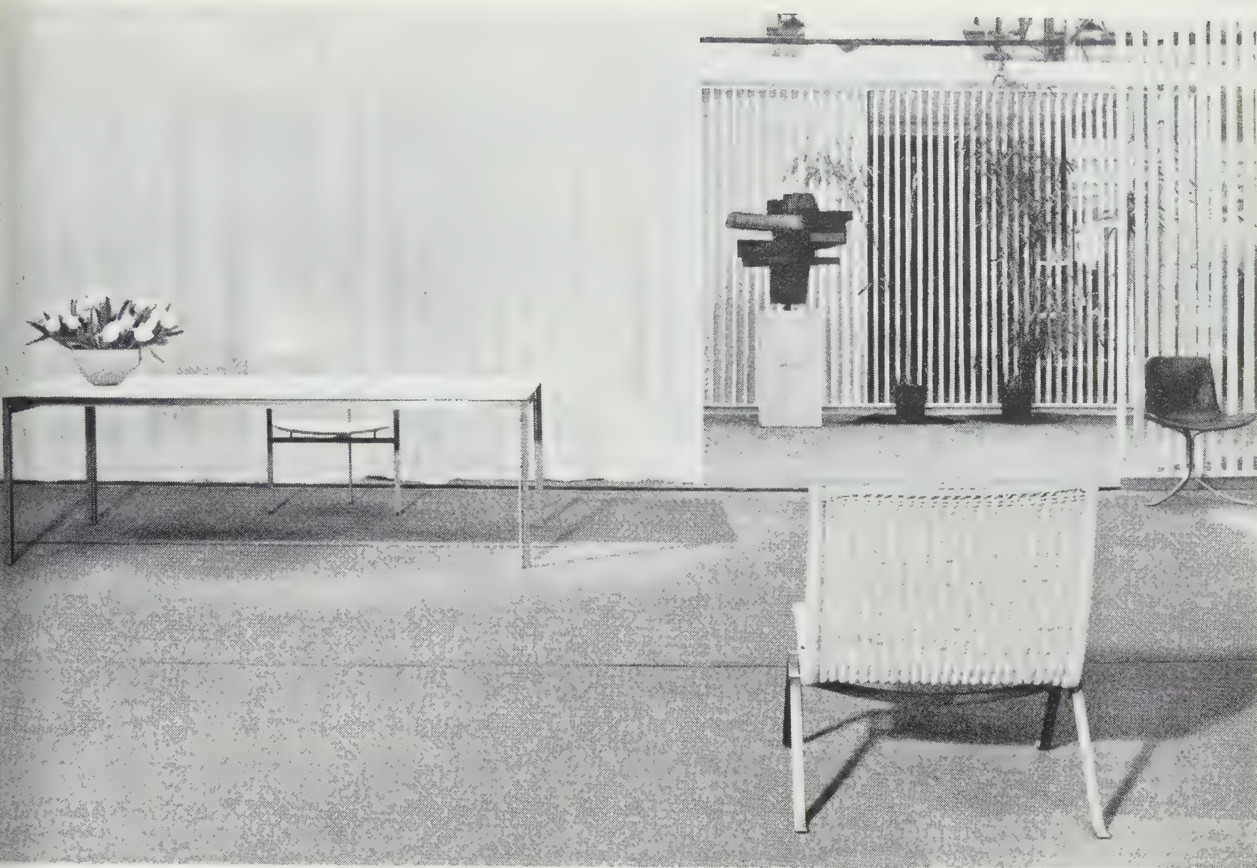
Hvor stærkt et kunstnerisk og vel gennemarbejdet arrangement kan virke på en stor og broget messe, fik man et slående eksempel på i Amsterdam for nylig, hvor Den Permanente var indbudt til at arrangere en meget omfattende særudstilling af danske tekstiler, møbler og andet kunsthåndværk.

Anledningen til dette arrangement var, at det var tiende gang, den hollandske tekstilunion afholdt sin

Udstillingen „Deense Woonkunst“ i Amsterdam 1961. Arkitekter: Nanna og Jørgen Ditzel. Rum med møbler af professor Ole Wanscher, tekstile Grethe Ehs og Saxbo stentøj. Skulpturen i gårdhaven er udført af Søren Georg Jensen, kurvestolen, som ses yderst til venstre, er tegnet af Tor Johansson

Udstillingen „Deense Woonkunst“. Et hj af rummet med Hans J. Wegner's mø Gardinet er tegnet af Børge Mogensen og Ahlmann for Cotil. Skulpturen er udfør Robert Jacobsen. Væggens farve er mørk

Udstillingen „Deense Woonkunst“. Rum med møbler tegnet af Poul Kjærholm. Gardinet er Poula Trock's „Perlemorsfantasi“

ırlige messe, og at unionen samtidig fejrede 25 års ubilæum. Dette dobbelte jubilæum ønskede man at narkere ved en stor udstilling af dansk kunsthåndværk, pecielt danske snedkermøbler og – ganske naturligt – lanske tekstiler.

Den Permanente lagde arrangementet i hænderne på arkitekterne Nanna og Jørgen Ditzel, som af de ıollandske arrangører fik frie hænder til at udforme ammen om udstillingen.

Det var interessant at sammenholde indtrykket af lenne udstilling med indtrykket af udstillingen i New York. For en stor del var det de samme ting, der udtilledes i Amsterdam og i den moderne afdeling i New York, men opgaven var forskellig de to steder og nåtte derfor løses på hver sin måde. Nanna og Jørgen Ditzel's udstilling var kemisk fri for museumspræg og ar derfor mere *populær* – i dette ords gode betydning. Den var udformet som en række interiører – 7 ialt – der grupperede sig om 5 gårdhaver efter triumprincippet. Hensigten hermed var at skabe afeksling ved fornemmelsen af en stadig vekslen melem *ude* og *inde* – men også at skabe mulighed for at ise tynde gardinstoffer på den måde, som de bør es: Mod lyset. Men arkitekterne havde samtidig undået at skabe de alt for naturalistiske interiører, som var så moderne for en halv snes år siden, og som giver en fornemmelse af panoptikon.

Parrets idé var at skabe en række rum, som hver for sig dannede en kunstnerisk helhed i kraft af valget af møbler, farver, tekstiler, kunstværker etc., men som tilsammen alligevel havde et vist helhedspræg.

Når det lykkedes, var det først og fremmest fordi hvert rum kun indeholdt møbler tegnet af én arkitekt (eller et kompagniskab) og udstyret med tekstiler, kunsthåndværk og kunst udført af kunstnere med et beslægtet formsprog eller materialeopfattelse. Dette gjorde hvert rum til en helhed, og denne grundidé gav samtidig – paradoksalt nok – den samlede udstilling et helhedspræg.

Man kan således stille disse to udstillinger op som yderpunkter i opfattelsen af, hvordan en udstilling af kunsthåndværk kan opbygges. På den ene side den rene museumsudstilling, hvor hver ting sættes på en piedestal, og på den anden side det *abstrakte* miljø, hvor tingene bringes i en naturlig sammenhæng. Hvilken, man vil vælge, må afhænge af stedet og formålet med udstillingen. Det afgørende er imidlertid, at opgaven løses kunstnerisk forsvarligt – kun derved skabes den prestige, som bør være et af de vigtigste formål med udstillinger i udlandet. *E. H.*

Teglindustriens Tekniske Tjeneste arrangerede den 28. og 29. januar på Hindsgavl en rundbordssamtale om skolebygger fremtid. Vi bringer her indledningen til den ene af weekend'ens fem diskussioner.

Typisering af skolehusets bygningsdele og inventar

Af Finn Monies

I forbindelse med en diskussion på akademiet om tilpasningen af skolebygninger og deres atmosfære til børnenes psyke sagde en arkitekt med forstand på skolebyggeri, at det nok i virkeligheden er en fejltagelse at sigte så meget efter børnenes behov og ønsker. Man bør snarere udforme sine skoler med henblik på lærerne, og kan man skabe en ramme om undervisningen, som lærerstaben finder sig godt tilpas i, vil undervisningen normalt altid kunne fængsle børnene og skabe den atmosfære, som børnene vil trives i. Hvis en lærer befinder sig godt i et gammelt, faldefærdigt skolelokale, vil børnene også derigennem befinde sig vel, fordi undervisningen får den rigtige karakter i det pågældende milieu.

Tilpasning af skolebygningen til lærerstab og skoleledelse peger umiddelbart hen mod en individuel udformning. En skoles lærerstab er ganske vist ikke noget konstant, men ledelse og lærerstab vil oparbejde et ganske bestemt milieu på en skole, og dette vil i bedste fald kunne bibeholdes, og sammen med bygningen danne et væsentligt supplement til eller udgangspunkt for den undervisning, der skal foregå på skolen.

Dette forudsætter, at projekteringen af en skole foregår som et nært samarbejde mellem arkitekten og skolens kommende leder, eventuelt suppleret med amtsskolekonsulenten og en del af lærerstaben.

Man bør vel mærke sig, at en del af skolens ånd tilrettelægges, når bygningerne tegnes, og de mennesker, der gennem en årrække skal udforme undervisningen, bør have en mulighed for, at deres tanker og ideer afspejler sig i bygningens udformning. Der bør ikke kunne sættes noget skarpt skel mellem det, der skal præges af arkitekten, og det, der skal præges af pædagogen. Den dygtige pædagog skal formulere sine ønsker og sine tanker på en sådan måde, at arkitekten kan lade dem gro i selve projektet. Tilsvarende vil den dygtige arkitekt kunne lade disse tanker berige selve projekteringen, således at han ikke spiller med blind makker, men at der virkelig kan tales om et frugtbart samspil.

En tredie makker i projekteringen er det landskabelige eller bymæssige milieu, hvori skolen projekteres. Et skoleanlæg vil normalt være større, end de fleste omgivende bygninger og må derfor naturligvis tilpasses omgivelserne med nænsom og kyndig hånd. De sidste årtiers byggeaktivitet viser tydeligt, hvad der er at vinde, når bygning og omgivelser hører sammen, og ikke mindre, hvor meget der tabes, når de, som det oftest er tilfældet, ikke hører sammen. Skolebygningernes format kan som regel ikke undgå at præge o givelserne, og dette præg bør være en berigelse stedet og ikke en forringelse. Skolen er en faktor i område, hvor den placeres, både arkitektonisk og k turelt, og uden at være brovtende kan dens arkitek meget vel udtrykke skolens position i samfundet, i mindst centralskolen, som en samlende institution både børn, unge og voksne. Mange aktiviteter mø netop i de nye skolebygninger, og det er derfor ri ligt, hvis skolen i sin arkitektur udtrykker noget af autoritet, den rettelig bør være i det samfund, tjener.

Den aktuelle situation er den, at vi står overfo overordentlig stort skolebyggeprogram, et progr som landet vel nok har råd til – under alle omst digheder har brug for, men kun med vanskelig kan skaffe den nødvendige arbejdskraft til. Det er c for fristende at gå ind på tanken om at typisere e standardisere større eller mindre, færre eller flere d af skolebygningen, idet man herved håber på en ligere fremstillingspris, en hurtigere arbejdsproces et bedre resultat.

Typisering af skolebyggeri må placeres et eller an sted mellem to yderpunkter. Det ene yderpunkt som skolebyggeriet foregår i dag, den individuelt p jekterede skole, der dog fremstilles af typiserede d Mursten, tagsten, standardvindue og standarddør noleumsrulle, sanitet, armaturer og mange andre b ningsdele, der er os velkendte gennem mange år, n ikke kan siges at danne en egentlig standardbygn

Det andet yderpunkt er den fuldstændige standa skole, hvor alle dele i den ene skole er identiske n tilsvarende dele i den anden skole, planen er ens, b ningens konstruktion er den samme, materialerne de samme, og terrænet tilpasses mere eller mindre deligt selve bygningen, således at der må siges at v tale om en egentlig typeskole med helt ensartede sk bygninger. Såvel det ene yderpunkt som det andet sine fejl og mangler, og man bør finde den modus vendi, hvor byggeriet rettelig bør placeres.

Når man taler om type-byggeri, typiseret bygger montagebyggeri, mener jeg det derhen, at typeb geri er det samme hus, traditionelt eller utradition der opføres hvorsomhelst. Typiseret byggeri og m tagebyggeri er en typisering eller, om man vil, st dardisering af store bygningselementer, vægge, facadeplader, vinduespartier etc., der opføres monteringsbyggeri. Typehuset kan være typiseret m

agebyggeri. Montagebyggeriet må blive typehuse, evt. ıed enkelte variationsmuligheder, men med samme rundtræk.

Hvis man går ind for typiseringen, hvori ligger da lens gevinst? Er det billigere? Er det hurtigere? Er let bedre og smukkere?

Ingen af delene: Det er en falsk illusion at tro, at ypiseret montagebyggeri er billigere end almindeligt yggeri. Det har til dato vist sig ikke at være tilfældet. Med hensyn til bygningens kvalitet må man sige, at å samme prisniveau er den typiserede bygning næppe edre, end den individuelt fremstillede, tværtimod! Den standardiserede bygning vil antagelig være noget urtigere at opføre, og den kan for en stor del opføres ıed ufaglært arbejdskraft. Heri ligger uden al tvivl de æsentligste øjeblikkelige fordele ved montage- og typiseringsbyggeriet.

Er montagebyggeriet smukkere end det individuelt rojekterede byggeri? Der er tale om nye konstruktionsformer og heraf følgende nye arkitekturformer. Det vil være dumt og kortsynet at postulere, at der ikke an skabes smuk arkitektur ud af montagebyggeriets nuligheder, men bygningernes differentiering i henende til deres funktion og deres omgivelser er her t meget ømt punkt. Den dygtige arkitekt vil se sig erøvet en række af de muligheder, han har, ved den ndividuelle projektering, når han skal projektere et ypiseret montagebyggeri. De enkelte variationer, der r ham levnet, vil næppe være nok til at give ham et ilstrækkeligt spillerum for hans personlige kunstneiske intuition. Typiserings- og montagebyggeriet er ndnu ikke nogen gevinst i arkitektonisk henseende, vor omhyggeligt det end er projekteret. Det ses tyeligt på de enkelte standardbygninger, der i form f benzintanke, énfamiliehuse, sommerhuse o.l. spredes over landet. De mangler ganske den individuelle tilknytning til omgivelserne, som de bør have, vor omsorgsfuldt de end er projekterede.

Generelt må det siges, at jo mindre en bygning man il typisere, jo bedre kan det forsvares. Dens tilhørsorhold til omgivelserne bliver enklere, og de kompronis'er, man ikke undgår ved at skulle placere et hus, er er projekteret uden hensyn til omgivelserne, bliver napt så provokerende. Gælder det større bygningsnheder, nærmer det sig det forbryderiske at færdigrojektere inden 4 vægge, med tanke på at placere bygingerne hvorsomhelst, der måtte være behov for dem.

Hvilken arkitekt, der bliver stillet overfor en konret større opgave, vil gå i gang med at løse den, uden t have beset grund og omgivelser omhyggeligt og kaffet sig fyldigt tegningsunderlag til opgaven? *Danıark er et lille land, og det kan bymæssigt og landskabeligt kke bære ret mange fejltagelser.*

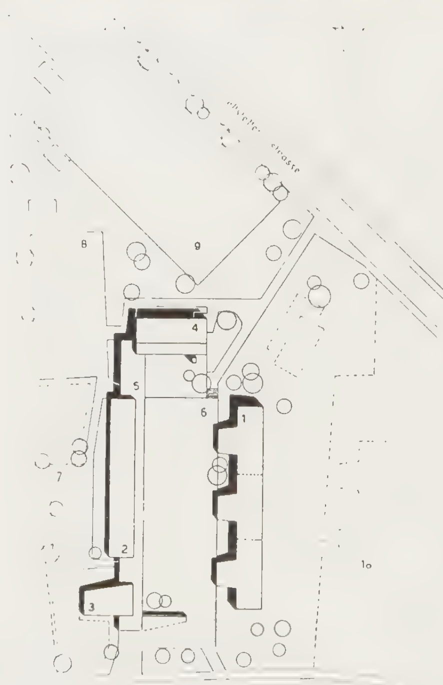
Jeg tror ikke, det er rigtigt at fremstille standardskoer eller typeskoler, men jeg tror meget vel, at en række f de væsentlige dele af skolen vil kunne typiseres til avn for en bedre og effektivere undervisning. Man an tænke sig skematiske typeplaner for selve skoleygningerne, men disse bør kun opfattes som funk-

Arkitekt E. Del Fabro: Skole i Untermoos, Zürich. Østfacade af klassefløjen

Legepladsen

Beliggenhedsplan 1:2500.
1. Klasseværelser. 2. Specialklasser. 3. Musikværelse. 4. Gymnastiksal. 6. Legeplads. 7–9. Legepladser og sportspladser

*Skole i North Hillsborough,
fornien. Arkitekt Ernest J.*

tionsdiagrammer og simpelthen være en del af programmet, der kommer arkitekten i hænde, når bygningen skal projekteres. Rummenes indbyrdes beliggenhed, deres solorientering, deres størrelsesforhold etc. kan udtrykkes i sådanne typeplaner.

Man skal underkaste skolens enkelte rum en nøje analyse, både normalklasser og fagklasser, og herigennem finde frem til flere forskellige udformninger for hvert lokales vedkommende. Dette materiale bør også foreligge som en form for program, som underlagsmateriale for den videre projektering.

Specielt vil jeg her henlede opmærksomheden på klasseværelset og dets tilknytning til eventuelle grupperum, et problem, der har fundet mange forskellige udtryk i mange konkurrencer om nye skoler, men i virkeligheden næppe synes at være helt tilfredsstillende løst endnu.

Fagklasserne og deres efterhånden vidt spændende og komplicerede montering bør nøje kortlægges, og en sådan kortlægning vil være et værdifuldt materiale i den projekterende arkitekts hænder. Vi støder her på det mærkelige fænomen, at medens man f. eks. for sløjdlokale og gymnastiksals vedkommende har inventar, der er standardiseret og sat i produktion hos forskellige firmaer, der til en særdeles rimelig pris og med megen viden om tingene kan levere dette, så har håndarbejdslokale, naturfagslokale, geografilokale etc. ikke noget tilsvarende inventar, der er sat i standardproduktion. Det er naturligvis helt vanvittigt. Over hele landet sad arkitekter indtil for nylig og flåede sig fortvivlet i håret for at følge skolekøkkeninspektricens minutiøse forskrifter til skolekøkkenet og alligevel få det til at se nogenlunde hæderligt ud og kunne give det en fornuftig opstilling i klasselokalet. Først nu er dette inventar i handelen. Hvorfor er disse
ikke for længe siden bragt på plads i en naturlig
duktion hos et stort bygningssnedkerfirma?

Det kan ligeledes være vanskeligt at finde frem t
rigtige normalklassemøbler. Der findes en himlens
dom af normalklasseinventar, og det er meget van
ligt at træffe sit valg. Ingen af de leveringsdygtige
maer lægger skjul på, at *deres* naturligvis er det be
der findes på markedet, og medens der findes en
forskellige muligheder at vælge imellem, kunne
sagtens klare sig med en tre-fire stykker, hvis disse
var de tre-fire bedste.

En lang række andre inventardele vil også med r
lighed kunne typiseres, jeg tænker på lærervære
montering, omklædningsrummenes montering
specielle tørreskabe o. lign., spiserum, korridor, l
værelse, i virkeligheden samtlige skolens rum ku
forhånds-planlægges, hvad deres montering angår.
bør man ikke binde denne montering strengere,
der stadig er en rimelig mulighed for at ændre et r
proportioner, dets loftsprofil og samtidig lade
muligheder åbne for forskellige materialevalg. *Til
gæld bør typiseringen også standse her.*

Hvis man går videre med tanke på normalkl
vinduer, facadeelementer, konstruktionsdele o. l
må man i virkeligheden tage skridtet fuldt ud,
fald bør typeskolen gennemprojekteres og kunne
res som færdigt byggesæt, således at man vitterlig få
række ganske identiske skolebygninger over hele lan
Hvis man ikke her kan henvise til en højere bygni
kvalitet og en bedre arkitektur, vil det eneste udga
punkt for en sådan typisering være vanskelighed
ved at realisere et stort skolebyggeprogram med
bygningsarbejderkapacitet, som landet råder ove

ligh Lawn Primary School, Bolton. rkitekter Bernard Claydon og John). Foy

· *Når bygningerne først er opført, er det ikke nogen kvalitet, at e har kunnet opføres på 20 pct. kortere tid end andre bygninger, ller at de har kunnet opføres med ufaglært arbejdskraft.* Det r væsentligt at mærke sig, at disse faktorer *ikke* bør åvirke det færdige produkt i negativ retning, og hvis e blot med ganske få procent kan siges at være til kade for byggeriet, bør man også af den grund afstå ra tanken om typisering og montagebyggeri. Montage-yggeriet er tilsyneladende blevet et kælebarn i folke-inget og i boligministeriet, et *Sesam, luk dig op*, der øser alle problemer, og får vandene til at skilles over-lt, hvor det magiske ord lyder.

Man får en beklemmende fornemmelse af, at den remme som montagebyggeriet nyder hos de bevil-ende, eller snarere begrænsende myndigheder, lig-er på et politisk plan og ikke på et økonomisk, tek-isk eller kunstnerisk plan.

Man har måttet begrænse byggeaktiviteten for at olde styr på udbud og efterspørgsel, og montagebyg-eriet er blevet den politiske ventil, man regulerer ufttilførslen med for ikke helt at kvæle patienten.

Som arkitekt kan man til nød forstå, at nogle dele f byggeriet er underlagt byggerestriktioner og andre kke. Man vil derimod ikke kunne affinde sig med, at ærlige byggemetoder og bygningsmaterialer får en ortrinstilling, da det medfører den urimelighed, at let bli'r regeringens embedsmænd, der afgør, hvilke ovedretninger i konstruktion og arkitektur, der skal lippes igennem det boligministerielle nåleøje. Arki-ektens konstruktivt skabende frihed fratages ham der-ed og lægges i hænderne på politikerne, hvad ingen an undre sig over, at arkitekterne må reagere imod.

Når et byggeri først er besluttet, haster sagen altid. Ivilket sogneråd, byråd eller kommunalbestyrelse vil kunne modstå fristelsen til at vælge en type-element-skole, som de kan få tilladelse til at bygge med det samme, fremfor en individuelt projekteret, som de må vente et à to år på?

Det er tilsyneladende et stort beløb, der skal investeres i det kommende skolebyggeri, men hvis man prøver at dissekere priserne for skolebyggeriet, opdager man, at prisen for et klasseværelse i drift, d.v.s. forrentning af byggeudgifterne og vedligeholdelse af rummet, kun andrager mellem 20 og 30 pct. af det beløb, det koster at have en lærer til at undervise i det pågældende klasseværelse året igennem.

Skolens bygningsmæssige drift (forrentning, afskrivning og vedligeholdelse) er kun en beskeden del af hele driften, og det vil derfor være urimeligt at ofre noget af bygningens kvalitet, teknisk eller arkitektonisk, for at forbedre dens økonomi med få procent. Det rigtigste vil derfor være at bruge kræfterne på at kortlægge undervisningen og dens principper i så høj grad, at der kan foreligge et helt klart defineret program til den, der skal projektere skolen. Har man dertil et tegningsmateriale, der belyser samtlige skolens rums funktioner og opbygninger, deres montering, deres krav til dagslys, kunstlys, ventilation, installationer etc., vil såvel projekterings- som bygningsarbejdet være lettet så betydeligt, at man antagelig vil kunne konkurrere med den standardiserede skole og under alle forhold tør håbe på at få et færdigt produkt, der i høj grad kan hævde sig frem for typeskolen.

Kan man få hele inventaret gennemprojekteret og sat i standardproduktion, kan man yderligere sikre sig, at rummene fungerer rigtigt, og at undervisningen tilfredsstillende kan effektueres heri, og dette bør dog være projekteringens fornemste formål. *F. M.*

København og fremtiden

Lørdag den 17. september 1960 åbnede Studenterforeningen sin sæson med en diskussion om Københavns fremtid.

Aftenens indleder, lektor *Ole Thomassen*, gjorde det for det første klart, at han „ikke ville udbrede sig om den indre bys sørgelige skæbne, de anmassende forsikrings-palæer og hvad man nu ellers går og jamrer over". Han talte først om borgernes forhold til samfundet, hvordan „der er et svælg mellem borgernes individuelle liv og samfundets forvaltning. Før disse parter nærmer sig hinanden, får vi ingen gode byer". Han understregede, hvad han mente, ved at fremdrage exempler fra historien: Bystaterne Firenze og Siena, der i middelalderen havde udviklet en énhedskultur i åndsliv og teknik, hvortil der kun kan påvises noget tilsvarende i enkelte andre, men anderledes artede kulturperioder.

Dette første afsnit i arkitekt Thomassens foredrag og hans exempler sluttede – for mit vedkommende – kontakten til begivenheder, der nu ligger mere end 35 år tilbage i tiden.

Efter dannelsen af *Dansk Byplanlaboratorium* i 1921 mente jeg, at der, til brug for byanalyser og andre studieøvelser i h. t. laboratoriets arbejdsprogram, burde sikres dette arbejde et teoretisk grundlag. Med dette formål skrev jeg min lille bog *Om Bybygningskunst* (Haase & søn, 1923), som indledningsforedrag til bybygningsstudier.

Når jeg nu igen læser disse indledningsforedrag, overraskes jeg over den expansive kraft og tankefylde, der går gennem fremstillingen. I visioner så jeg, hvorledes en by skal fremstå som „kunstværk og kunstnerisk type" (!), ja, som de gamle historiske byer, arkitekt Thomassen omtalte. *Ikke således at forstå, at vi skal efterligne de gamle byer; men vore dages by skal gro frem af de samme intentioner, som i hine tider, af den indre organiske ligevægt i bysamfundet, der skaber det typiske; sådan som det kan blive tilfældet, når noget skabes i fællesskab af et kultursamfund og danner skole. Uden skolen kan der ikke frembringes nogen by som kunstværk: Bybygningsskolen er bybygningskunstens faktum for den pågældende by, hvis helhedskarakter beror på den indre ligevægt i alle dele.* Det er jo *det*, der betager os i beskuelsen af bl. a. de gamle københavnske bykvarterer – i al deres beskedenhed – og fremdeles ægger til kamp for bevaring. Naturligvis må der foregå ændringer fra tid til anden; men de skal foregå som evolutioner og ikke – som nu – som revolutioner. Det drejer sig hele tiden om det ligevægtsproblem, det er *administrationens opgave* at intendere.

Med administrationens opgave er vi nået til spørgsmålet om forholdet mellem „borgernes individuelle liv og samfundets forvaltning", som Thomassen kal det. Hvorledes skal administrationen fungere i en derne by, der vil være et kunstværk, med borge som interesserede medarbejdere?

Dette spørgsmål blev der anledning til at svare et par år senere, da Københavns borgerrepræsen tion i 1924 havde nedsat et udvalg til behandling en påtænkt omlægning af den tekniske forvaltn Med udspring i de hensigter, der havde været v somme i mit arbejde for at starte laboratorieøvelse greb jeg nu lejligheden til at viderebringe mine t ker om administrationens virksomhed i bybygni opgaven med en virkeliggørelse for øje og frems dem i et *Forslag til en fremtidig Ordning af de under gistratens IV Afdeling henlagte Forretninger* (gengiv *Architekten*, 26. årg., 15. december 1924, og i *Bygm ren*, 18. årg., 27. juni 1925).

Efter de forudsætninger, forslaget bygger på, sulterer det i, at der skulle oprettes et *Bybygni laboratorium*, som et centralorgan for den tekn organisation og som et fællesorgan for hovedsta i forbindelse med de mange omegnskommuner. S det endnu er tilfældet, fandtes der ikke dengang n fælles bybygningsmæssigt organ for hovedstade forbindelse med omegnskommunerne. Men med billede i The U.S.A.-census, der regner med, at hvad der ligger inden for en storbys grænse, s inden for en radius på 10 miles fra denne græ skal medregnes til moderby-distriktet, går mit slag ud på noget lignende for Københavns vedk mende; således at samtlige omegnskommuner m henregnes til moderby-distriktet i bybygningsma henseende. Om detaljer må jeg henvise til de næ skrifter; der er også angivet det sted, hvor den te ske administrations enkelte grene skulle placeres in for administrationen som helhed.

Da det kunstneriske bybygværk kun kan tæ som et selvregulerende system (*ikke* som noget m nisk dito), måtte bybygningslaboratoriet tænkes gerende som *en slags clearing-central for alle bybygn problemer og med adgang for alle i byens opbygning int serede borgere som deltagere.* Alt materiale vedrøre byens anlæg og opbygning skulle gå gennem la ratoriet, som naturligvis skulle ligge inde med existerende arkivmateriale. Åbent for alle i b udformning interesserede ville laboratoriet blive det for undersøgelser af det typiske, det normati fænomenerne. *Fungerende på den måde ville forvaltni i sin helhed blive ændret fra at være et magt- eller au tetspræget til at blive et folkeligt, samarbejdspræget or* Den selvbesindelse, som den skabende evne ku hente gennem studiet af det for byens videre udf

ng typiske, ville blive det virksomste middel til dan-
else i bybygningsskolens ånd og hensigtsmæssigste emstillingsmåde.

Virkeliggørelsen måtte kræve en masseudfoldelse af edarbejdende personale – ikke alene specialuddan-et, men med en all-round kulturforståelse – til byens rmning. For at gøre en by til et kunstværk kræves er mere end at få tingene til at hænge sammen. Og ed laboratoriet åbent for alle, ville den enkelte kunne ere med som deltager i byens tekniske og arkitekto-iske forvaltning. (I bladet *Byplan*, 1959, pag. 142, ar borgmester Yngve Larsson, Stockholm, skrevet en rtikel om *Stadsbyggarens vilkår*, men en sammenlig-ing vil vise, at mit forslag er langt mere frisindet.)

Mit forslag blev aldrig gjort til genstand for en be-arelse. Rimeligvis er det blevet henlagt ad acta odum.

Men spørgsmålet om Københavns fremtid rejses atter og tter og skal vedblivende rejses som et dødsensvigtigt problem r byen. Vil det da være muligt *nu* at bringe min fore-åede administrationsform til anvendelse? Er sam-ndet i sin nuværende tilstand modnet til en form, er kan "bringe borgernes individuelle liv og sam-ndets forvaltning nærmere til hinanden"?

Længere fremme i sit forslag sagde arkitekt Thomas-n, at „vi nu sidder afmægtigt og venter på en ny dustrialiseringsbølge og en expansion . . ., som helt l omkalfatre vort samfund".

Her er vi ved sagens kerne!

For, som *Politiken* skrev et par dage efter i sin leder-rtikel, „vi står i dag på bar bund . . . vi ved i hvert ld ikke noget, der kan sættes op mod de vældige dviklingens kræfter, som uophørligt omformer by-mfundet efter deres egne ustyrlige love".

Vi lever i en splittet tidsalder med vældige kon-ikter på alle områder: Magtmisbrug og borgerkrige, aceforfølgelser og diskrimination i alle verdensdele. erdensbilledet beherskes af „det morbide og gru-mme, Ungarn, Congo, Havanna og Picasso", som en norske maler *Henrik Sørensen* sagde i et interview r nylig. Og er vort københavnske bysamfund ikke sammenligne med vanddråben, hvori verden spejler g? Afspejlinger vi ser i form af ulovlige strejker, atoritetsmisbrug og den ufordragelighed, som stats-inisteren fremdrog, samt meget andet. De økono-iske interessers manipulationer krydses mere eller indre åbenlyst med de politiske, som har samfunds-rundlaget til formål.

En tankeløs optimisme tror, at den omtalte ex-ansion – som helt vil omkalfatre vort samfund – l kunne gå videre i det uendelige, ved bare at stille rav. Fra mere ansvarlig økonomisk side lyder der ad-arende røster imod at tilsløre, at den industrielle pansion beror på en fundamental overtro, som vil ive afsløret, når expansionen efterhånden må er-attes med beskæftigelse til ødelæggelse af produktio-en *ved en stigning af forbruget indtil tilintetgørelse af alle ivende værdier.* Når først industrialiseringen er blevet erådende, bygger den hverken nogen by eller verden op, som menneskene vil kunne føle sig hjemme i. Langsomt vil menneskene blive omdannet til neurotiske væsener med en umættelig trang til nyt, og tilværelsen vil svinge mellem sløvet arbejdslyst og lidt morskab i den efterhånden besværlige fritid. Exempler er der allerede nok af, hvis man betænker, hvor mange der kun er opfyldt af ønsker om stadig flere og nye anskaffelser, især *hvad der skaffer prestige:* Det nyeste i biler, i fjernsyn, mekaniske luxusboliger og hvad der nu mere vil fremkomme for stadig at imødekomme det fortsat øgede produktionsbehov. Uden at behøve at spå, kan man forudsige, at når intet mere ligger fast, vil inflationen føre til en endeløs proces, der hverken indeholder virkelighed eller sandhed og heller ikke har brug for blivende værdier, – *som den forøvrigt til slut ikke mere vil kunne tåle!*

Når usandheden i expansionen bliver afsløret, som det egentlige onde, må samfundet prøve at finde et existensgrundlag, hvorpå der kan blive tale om at opbygge byer – ikke bare København – med den balance og indre ligevægt, der betinger skabelsen af bybygnings*kunst*værker. Og til den tid kan der måske så tænkes forsøgt en administrationsform, som den, jeg foreslog for 35 år siden.

Efter Thomassens inciterende foredrag har der været flere indlæg i de allerfleste af hovedstadens blade, om Københavns fremtid, og også flere møder.

Fx. havde *Dansk Ingeniørforening* et møde med diskussion om emnet *Hvordan skaffes der plads til den kommende tids erhvervsudvikling*? Problemet er ikke, om der er plads, men hvor? Især med henblik på vore kyster vil jeg erindre om, hvad *George F. Kennan* anførte i en forelæsning ved Princeton, om en alt for uoverlagt urbanisering: U.S.A. er ikke noget overbefolket land; alligevel er der store områder ved Atlanterhavskysten, der er ved at blive byagtige, hvor alle spor af marker og landbrug forsvinder. Han kaldte det et exempel på jordens misbrug, at samfundet går i stykker, at det lokale politiske liv ophører og endelig, at det fører til uorden og megen hæslighed.

I tilknytning hertil skal nævnes det foredrag, som professor *Peder Bredsdorff* holdt i begyndelsen af november på Kunstakademiet om, hvor langt vi er nået med egnsudvikling og landsplanlægning. For at en sådan kan komme i gang, må man have en målsætning. *Det er fuldkommen rigtigt.* Men man kan bare ikke mere skelne, hvilke mål midlerne skal tjene. Ser man ud over landet – og fortrinsvis på Nordsjælland – hvordan det hele efterhånden tegner sig, bliver målene ikke engang midler mere. *Ikke førend vi har fået klaret os begrænsningens problem.* –

„Vi har vænnet os til at betragte fremskridtet som noget, der altid var en helhed, og vi har tilbage at lære, at der kræves anstrengelser og en disciplin, der er større end hvad samfundet hidtil har følt behov for at pålægge sig selv, hvis vi vil vinde materiel viden og magt uden samtidig at miste åndelig viden og magt". (T. S. Eliot, *The Idea of Christian Society*).

Charles I. Schou

En modern klassiker

Hans Erling Langkilde: Arkitekten Kay Fisker. Arkitektens forlag, København. Format 28 × 22 cm. 132 sider, ill. indb. pris 48,00 kr.

Sedd på nära håll ter sig utvecklingen inom arkitekturen under 1900-talets förra hälft som en historia om brytningar mellan olika stilideal kulminerande i motsättningen mellan tradition och nyoritentering under 30-talet. För nordens del eller i vart fall för Sveriges del har arkitekturhistorien – eller låt oss hellre säga arkitekturlitteraturen, eftersom det ännu knappast rör sig om historia i strängare mening – begagnat sig av vissa klichéartade benämningar för olika faser i denna utveckling: nationalrealism, nationalromantik, klassicism, funktionalism. Måhända kommer i en framtid sammanhangen att framstå klarare än kontrasterna; för oss som genomlevat hela epoken ter sig bilden just nu splittrad, förvirrande och i någon mån oroande. Detta gäller kanske i särskild grad beträffande Sverige. I Finland inträdde brytningen med traditionen tidigt, antagligen bl. a. som en indirekt följd av det politiska förhållandet till Ryssland och av den inhemska byggnadskonstens relativa torftighet. Omställningen blev därför aldrig någon smärtsam procedur och det nya kunde framträda självklart och befriande friskt. I Danmark var förhållandet motsatta. Där hade en kultur med djupa rötter även i byggnadskonsten skapat en tradition på inhemsk grund, som från generationen omkring sekelskiftet gick i arv till den kommande. Även här förekommer naturligtvis skiftningar och brytningar; ställer man de ledande arkitekternas verk av i dag helt oförmedlat mot vad som skapades vid sekelskiftet blir kontrasten i många fall bjärt. Men övergången har på det hela taget skett utan tvära kast. Även för den moderna arkitekturen ligger inhemsk tradition och beprövad yrkesskicklighet som ett betryggande underlag. Detta ger en sundhet åt själva groningsgrunden, som gör att de mest radikala byggnader av klass i dansk arkitektur sällan verkar tillfälliga eller tillgjorda.

Om Sverige under 20- och 30-talen i viss mån intog en ledande plats inom nordens arkitektur, så var detta inte betingat av någon genomgående hög nivå, utan är att tillskriva några särskilt begåvade arkitekters personliga inflytande. Ser man till utvecklingen i stort, så framstår det som följdriktigt, att Danmark och Finland nu var på sitt sätt och med helt skilda karaktärsdrag intagit sina platser som ledande inom nordens arkitektur. Norges moderna arkitektur är än så länge, trots många levande tecken, en historia i vardande och undandrar sig därför en generell karaktäristik.

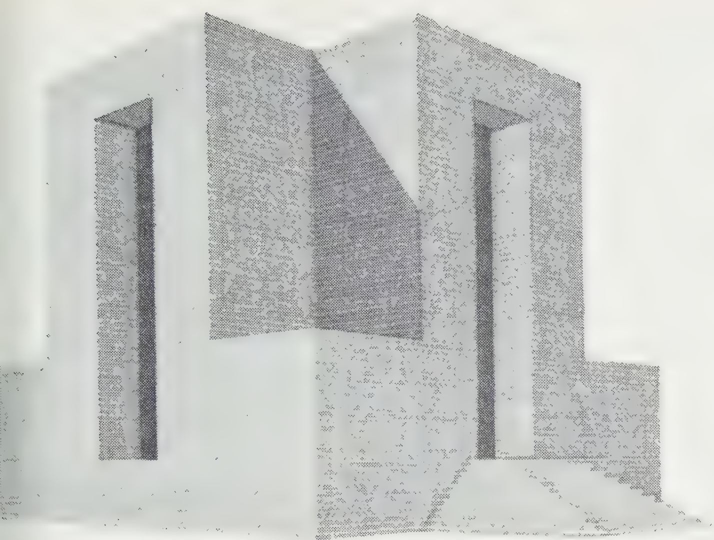
*

Om man i den danska kulturen överhuvud taget vill se ett klassiskt drag, så har detta i och för sig ingenting med klassicismen som stil att göra. Det klassiska är här en karaktärsegenskap, det är den mogen jämvikt och besinning, den kritiska balans som li på djupet i danskt lynne och präglar dansk kultu

I den bemärkelse vi här tagit ordet är Kay Fi i utpräglad grad en klassiker. Med sina omfatta kunskaper, sin kringsyn och sin intellektuella ö lägsenhet är han utomordentligt väl orienterad om som rör sig i tiden och har självfallet inte undgått verkan. Likväl är det ytterst få enskilda byggnad hans stora produktion, på vilka den ena eller an av de ovannämnda klichéerna riktigt passar. T igenom Fiskers gärning löper ända från de anspr lösa första uppgifterna till de stora uppdragen av i en stark och strängt personlig linje. I själva verket ner jag knappast någon modern arkitekt av mot rande format som med sådan konsekvens följt sin e uppfattning om vad som i arkitekturen är väsent

Detta kunde tyda på en viss orörlighet och isoler Var och en som känner Fisker och hans verk vet motsatsen är förhållandet. Fisker är inte endast e de få verkligt betydande arkitekterna i norden u denna tid, han är därjämte utan tvekan den av d som besitter de djupaste insikterna i den mod arkitekturens förhistoria och dess nuvarande st Men det finns hos Fiskers arkitektur en viss pon en kvalitativ tyngd, som förkastar allt tillfälligt oväsentligt, som bygger sin verkan nästan uteslut på sådana fundamentala och tidlösa faktorer rytm, statik och textur. Det är dessa gedigna och siva egenskaper, som gör hans utveckling i stort till en personlig angelägenhet, oberoende av de dagen rådande idealen. Hos Fiskers arbeten, äve materiellt mindre betydande, finns nästan allti drag av monumentalitet, som eljest har få motsv heter i modern arkitektur. Ur sin här antydda kara hämtar det sin styrka och sitt bestående värde har också däri sin begränsning. Langkilde anvä på något ställe om de tidigare karéernas stränga uttrycket *nådeløs*. Något av detta inhumana finns väl även i vissa andra av Fiskers arbeten vilja att inordna allt under ett estetiskt mönster, synes anbragt utifrån, även om det leder sit ursp ur en omsorgsfullt utarbetad plantyp och fullt lo ger uttryck för byggnadsblockets upprepning af dana element. Fiskers verksamhet som arkitekt h stor utsträckning kommit att omfatta allmänny byggnadsföretag, främst större bostadsenheter elle stadsområden. Det är likväl knappast social lidelse i första hand spårar vid anblicken av dessa byggna utan fastmer en kräsen arkitekts suveräna dikta

Langkilde omnämner Fiskers paviljong på vä utställningen i Paris 1925 såsom en i hans produk enastående företeelse, vilken inte passar in i den övrigt så klart kontinuerliga utvecklingen. Det är att denna märkliga byggnad till sin natur avviker de uppgifter Fisker eljest mest sysslat med, att den typ är extrem, vilket för övrigt är en naturlig följ uppgiftens art liksom att den på sitt sätt är ett ut för den då i nordens arkitektur rådande smaken. den ger likväl *in nuce* sin upphovsman konstn

Kay Fisker: Den danske pavillon på verdensudstillingen i Paris, 1925. Den kvadratiske plan bestod af et hovedrum i korsform med en 6 m høj glasdør i hver korsarm, suppleret med fire lave hjørnerum med ovenlys. Facaderne var murede med røde karbolineumbehandlede mursten i fremspringende rulskifte med hvid-gule sten imellem

raktär. Fisker är som arkitekt i släkt med den tidiga änga barockens mästare men också med de moderna bisterna. Parispaviljongen är i sin bundna komposin en motsvarighet till Palladios Villa Rotonda även ı den rör sig med helt andra uttrycksmedel. Den är visst ett originellt och starkt personligt verk. Man n om man så vill också jämföra den med Asplunds adsbibliotek, som bygger på samma strängt axiala mposition. Det framgår då, hur mycket friare gentıot nyklassicismens formspråk Fisker i själva verket .r.

Det kubistiska draget finner man åter men i en nan mjukare nyansering i Århus universitet, som iker ritat i samarbete med Poul Stegmann och C.F. əller. Det visar sig i de enkla takformerna, i de släta ərna med fönster i fasadlivet, i frånvaron av takter och andra utsprång, i den enhetliga färgtonen murar och tak. Men denna kubism är här förenad ed en raffinerad känsla för de traditionella materias verkan, förfinad detaljering och en mjukhet i antningen till terrängens modellering, som ger åt läggningen en betagande charm och anknyter den det bästa i dansk folklig byggnadstradition. I ett narbete mellan flera arkitekter kan det vara vansk t att rättvist fördela ansvaret. Att det är Fisker som r varit mästaren synes mig dock uppenbart.

Det är inte möjligt att i en kort anmälan ens flyktigt röra mer än ett par exempel bland Fiskers många rre och mindre arbeten. Langkilde beskriver och alyserar de mest betydande fram till våra dagar och visar både deras beroende av förändringar i tidens utsättningar och deras karaktär av variationer på och samma grundtema. Kontinuiteten i utveckgen och det starkt personliga greppet på uppgiften esluter hos Fisker ingalunda smidighet. Han har ex. förmått även ur kristidens materialbrist med dess ing till enkla och primitiva konstruktioner bygga p former, som motsvarar hans egna krav på monuntalitet. Och han har med framgång begagnat sig ett billigt modernt material som eternitskiffer, utan att byggnadens arkitektoniska kvalitet blivit lidande. Men han har likväl aldrig gått utanför de gränser, som hans egen konstnärliga läggning uppdragit. Fisker har med inlevelse och tydlig kärlek till ämnet skrivit om den moderna arkitekturens pionjärer. Man kan med viss rätt säga, att hans egen arkitektur utgör en direkt fortsättning av deras, att han står på samma ståndpunkt som de mellan tradition och anpassning till en ny tids krav och teknik.

Jag har kallat Fisker modern klassiker. Det bör observeras, att ordet modern här inte avser en tidsbestämning utan en karaktäristik. Sammanställningen modern-klassiker kan då förefalla paradoxal. Och likväl kan jag inte finna något som i korthet bättre tolkar Fiskers mycket speciella person och konst än just dessa två skenbart motsägande ord. Fisker är både som människa och i sin konstnärliga läggning utpräglat modern. Men han har aldrig blivit modernist. Den behärskning och måttfullhet, som är själva kärnan i det klassiska draget, har inte tillåtit honom att vika från en linje, som för honom är den naturliga. Den har heller aldrig låtit honom lockas att briljera med de möjligheter, som modern teknik och moderna material erbjuder.

Styrkan hos Fiskers personliga grepp på sina uppgifter kommer kanske allra bäst till synes i några av hans senaste arbeten. Ett utmärkt exempel är här bostadshuset på Interbau i Berlin 1957. Helt i samklang med tiden är denna byggnad ändock fri från varje försök att verka modern eller märkvärdig; den utnyttjar teknikens möjligheter utan att göra dem till självändamål och trots sitt opretentiösa framträdande är den arkitektur av högsta kvalitet.

*

Alla här ovan angivna strödda reflexioner återfinnes långt utförligare utvecklade i Langkildes ypperliga monografi. Det är alltså inte mycket att tillägga mer än att uttrycka sin glädje över att en arkitekt, själv framstående fackman, velat offra sin tid för att be-

skriva och analysera en kollegas arbeten. Då det här gäller Kay Fisker är denna gärning så mycket mera betydelsefull, som Fisker utövat ett starkt inflytande på arkitekturen i norden under en viktig epok och alltid kommer att stå som en av denna epoks mest framträdande gestalter.

Langkilde har i sin introduktion berört de vanskligheter, som möter om man vill ge en karaktäristik av en ännu levande och fortfarande livligt verksam arkitekt. Han har emellertid beträffande Fisker ansett sig berättigad våga försöket just med hänsyn till den ovan påpekade kontinuiteten och den helt personliga linjen i dennes produktion. Därjämte framstår Fisker för honom redan i viss mån i historiskt perspektiv, därför att han är den mest betydande representanten för ett nu passerat övergångsskede mellan det tillstånd, då några ledande arkitekter angav tonen för det offentliga byggandet, och den ofta mer eller mindre anonyma massproduktion, som utmärker våra dagars arkitektur. Man har anledning till tacksamhet för att han sålunda övervunnit sina betänkligheter.

Bokens uppdelning i kapitel med rubriker sådana som *Rytme og stringens*, *Funktionalisme og frigørelse*, *Teglsten og tradition* är fyndig och underlättar dispositionen av det rika materialet. Av det föregående framgår emellertid, att dessa titlar, som i monografien markerar olika skeden i Fiskers verksamhet, i själva verket även svarar mot element som egentligen hela tiden funnits där och som alltså lika gärna kunde betyda olika aspekter på en i och för sig kontinuerlig utveckling. Fiskers klara och kyliga intellekt står i bjärt kontrast till den romantiska lidelsen hos Asplund och har aldrig givit upphov till sådana spontana reaktioner och tvära kast som utmärker denne. Det ger åt hans verk en säkrare garanti för bestående värde men gör det å andra sidan mindre rikt och inspirerande. Detta torde också vara förklaringen till, att Fisker trots sin mycket betydande läraregärning och sin centrala ställning egentligen aldrig bildat skola.

*

I en avslutande efterskrift summerar Langkilde klart och träffande sitt intryck av Fiskers karaktär som arkitekt. Han betonar den *grafiska* skärpan i dennes framställningskonst, vilken från papperet sätter sin prägel även på själva byggnadsverket med dess skarpa och precisa artikulering. Här finner Langkilde också en förklaring till, att Fiskers arbeten i allmänhet gör sig bättre vid reproduktion av ritningarna än på fotografi. I detta sammanhang anmärker han träffande, hur modern fotograferingskonst återverkat på arkitekturen, så att man nu stundom medvetet synes eftersträva sådant, som är särskilt verkningsfullt på fotografi. Ett bläddrande i snart sagt vilket som helst modernt arkitekturmagasin ger till överflöd belägg för riktigheten av denna anmärkning. En jämförelse med byggnaderna i verkligheten blir då ej sällan en besvikelse.

Gentemot denna farliga och ytliga tendens i den moderna utvecklingen står Fiskers verk med sin stränga behärskning som lödig och äkta arkite[...] Det vinner nästan alltid på att ses i verkligheten[...] även om man stundom reagerar mot dess bris[...] mänsklig värme, väcker det beundran och stå[...] lika gott – eller bättre – vid återseendet. Det [...] också till den slags byggnadskonst som tål att ål[...] Fiskar är som byggmästare både kunnig och ans[...] medveten. Han nöjer sig inte med att leka en le[...] stunden; han undviker konsekvent de dyrbara mat[...] och vanskliga konstruktioner varmed många mod[...] arkitekter roar sig på sin byggherres bekostnad.

Den största behållningen från ett studium av L[...] kildes fängslande och intelligenta skildring av [...] tekten Kay Fisker blir kanske till sist den beun[...] det väcker för en arkitekt, som vågar vara sig [...] och vars konstnärliga samvete konsekvent vägra[...] böja sig för lättköpta effekter. I det avseendet [...] Fisker som en förebild och Langkildes framställ[...] når längre än till enbart en monografi; den fo[...] lerar direkt eller indirekt ett program, som u[...] stryker de fundamentala och av tiden oberoend[...] garna för all god arkitektur. ***Hakon Ah[...]***

Rum for offentligheden

Misha Black: Public Interiors, An international S[...] B. T. Batsford Ltd., London. Format 22×29, 192 [...] mange ill. Pris 84 sh. indb.

Public interiors – det vil sige rum som kontor[...] enhver art, restauranter og barer, museer, biog[...] og teatre, koncertsale og mødesale – kort sagt [...] former for interiører udenfor den private bolig. [...] er et kolossalt emne at behandle, og i en summ[...] oversigt må der naturligvis være udeladelser. F[...] teren siger i sit forord, at han konsekvent har un[...] at behandle kirker, skoler, butikker og jernbanest[...] ner, og selvom han kun har villet behandle arb[...] fuldført efter 1945, har han måttet udelade adsk[...] som var kvalificerede – simpelthen af pladsma[...]

Det er naturligt at udvalget i en bog af denn[...] giver udtryk for forfatterens subjektive indstillin[...] da Misha Black er en af Englands førende specia[...] på området, er resultatet blevet en seværdig sa[...] eksempler. Kender man nogle af hans egne arb[...] ved man at han ikke hører til de enøjede, formali[...] superæsteter. Hans arbejder er som regel præg[...] en sund og menneskelig indstilling med tilbørlig [...] syntagen til det funktionelle. Denne indstilling p[...] også de fleste af de eksempler han har valgt til b[...] men der er dog enkelte som uden tvivl kunne [...] været erstattet af bedre eksempler blandt nogle [...] udeladte. Desværre er nogle af de svageste ekse[...] netop fra England, hvor forfatteren dog ellers s[...] have lettest adgang til at finde de gode ting –[...] de er der.

Bogen hører så afgjort til billedbogstypen, [...] selvom textafsnittene er meget koncentrerede, s[...] forfatteren dog sagt adskillige sandheder og i de[...] fyldige indledning går han til sagen. Han ko[...] blandt andet ind på det problem, der ligger i at n[...]

·kitekter kun er optaget af selve bygningens store æk og ganske glemmer interiøret. Misha Black kom-er til den konklusion at arkitekten må samarbejde ed en specialist, der kan forme interiøret – for selv :n smukkeste bygning devalueres stærkt, hvis det dre ikke holder trit med det ydre. Og det er ikke ot et spørgsmål om at stille et par stole på et tæppe en foyer.

ca

m arkitekturen i Sovjetunionen

Sovjetunionen har der i de senere år været ført diskussioner ı arkitekturens formsprog og den tekniske udvikling af bygge-t. Man har i de sovjetiske arkitekturtidsskrifter kunnet se ojekter, som tyder på, at der er ved at ske en vis ændring idealerne. I *Arkhitektura SSSR* nr. 9/1960 bragtes en artikel arkitekt *A. Ikonnikov* om *Nogle problemer i forbindelse med ud-lingen af sovjetarkitekturen.* Vi bringer her artiklen oversat i nmendrag af Bent Juul Møller.

andt dem, der søger at tilfredsstille befolkningens aterielle og åndelige krav, indtager arkitekten en rlig ansvarsfuld stilling. Desværre har mange arki-kter længe ikke forstået deres ansvar. Opfyldelsen af folkningens krav har Hrustjov i sin tale på den). partikongres kaldt en æressag for arkitekterne.

Mellem den hastigt udviklende tekniks krav og ar-tektens passive konservatisme opstod der i halvtred-rne en konflikt, der først blev løst, da man på et storisk møde i 1954 forkastede de konservative ten-nser i byggeriet og åbnede vejen for en udviklings-riode i arkitekturen. Siden da har ingeniørkun-:n gjort rivende fremskridt, medens arkitekterne kommet haltende bagefter. Det var nødvendigt at ervinde konservatismens indflydelse i arkitekturen, en det tog tid at udvikle progressive metoder i byg-ngskunsten.

Efterhånden som levefoden stiger, er den menige sser ikke længere blot tilfreds med tag over hovedet ; et vist antal kvadratmeter at bo på, men stiller ørre krav, som endnu ikke som helhed er imøde-ommet. Beboelseskvartererne er ensformige, udtryks-se, bortset fra sære dikkedarer, planløsningen er uldstændig, og der er kun taget små hensyn til be-emmeligheder og komfort. Arkitekten glemmer un-rtiden, at den moderne teknik ikke er et mål i sig lv, men kun et middel til løsningen af en social op-ive. De principielle linier for løsningen af denne ogave er endnu ikke fastlagt. Kun ugerne gives der kald på fortidens fejl.

Denne opgave må naturligt tilfalde det russiske ar-tektakademi, som desværre kun har liden forbin-else med de praktiserende arkitekter.

At man skal gå bort fra tom udsmykning, betyder ke, at der ikke kan bygges smukt. Man skal blot ıde frem til det rette samspil mellem utilitarisme og stetik. At dette stadig er en tvingende nødvendighed, ıderstreger kun det fejlagtige i ukritisk at importere denlandske elementer, sådan som det ofte ses hos ıge arkitekter og studerende. I arbejdet for at til-edsstille befolkningens behov for arbejds-, fritids- og hvilefaciliteter hæmmes arkitekten i særlig grad af udenlandske forbilleder.

Byggeri i det socialistiske samfund er ikke til gavn for den enkelte alene, men for hele samfundet. Denne kæmpeopgave kan ikke løses med gammeldags hånd-værksmetoder, men ved gennemindustrialiseret byg-geri, der ikke må få et ensformigt præg. Ved helheds-planlægning kan det lykkes at få de enkelte komplek-ser til at støtte og supplere hinanden, uden at man for at få liv over bybilledet skal søge sin tilflugt til ud-smykningselementer, der strækker sig fra renæssance til klassicisme. Der skal naturligvis også tages hensyn til lejlighedernes lydisolering, såvel den interne som isolering fra gadestøj o.s.v.

Takket være de nye bygningsmetoder har man fået større frihed i facadeudformningen, men også ved gamle metoder kan man søge hen mod at lade de metafysiske principper for arkitekturen afløse af dia-lektiske.

Tidligere forsøg på at rationalisere lejlighedspro-duktionen har f. eks. ført til kun ét vindue i hvert rum, og afskaffelse af altaner. Dette har givet æstetisk højst uheldige resultater. Forbilledlig er f. eks. brasi-lianske arkitekters planløsninger med hensyntagen til stærk sol, eller svenske arkitekters opfindelse af altaner i læ og deres udnyttelse i facadepræget. Større dristig-hed i farvevalget – harmoni og kontrast – må til. Farvernes og facadestrukturens indflydelse er vanske-lig at undervurdere.

Typehusbyggeri og standardisering af materialerne er fremtidens løsen, men standardelementerne må ud-formes sådan, at de kan kombineres på mange forskel-lige måder. Med hensyn til at indføre et modulsystem er man i Rusland ikke nået langt. Heller ikke på dette felt er resultater af arkitektakademiets virksomhed til at få øje på.

Hidtil er nye stilformer udsprunget af sociale om-væltninger, men endnu er den socialistiske stil ikke ud-formet, kærnen i russisk bygningskunst er stadig *kapi-talistisk.* Det sociale element skal i hvert land forene sig med nationalpræget. For at nå dette, må den rus-siske arkitekt indgående studere folkets karakter, dets adfærd og dagligliv, men også spejde efter kimen til kommende behov som følge af kommunismens frem-adskriden. Der skal tages hensyn til nationale tradi-tioner, hvis indflydelse på nationalkarakteren er umå-lelig. Således kan østens snævre gader ikke overføres til steppebyerne, hvis brede gader næsten går i et med det omgivende landskab.

Uden for Rusland var den efter krigen fremtræn-gende internationale stil kommet i en krise, som nu er ved at blive overvundet af bestræbelserne for at til-føre den nationale elementer. Hvad det angår vises vejen af arkitekterne i England, de skandinaviske lande, Italien, Meksiko og Japan.

Arkitekturen skal smelte harmonisk sammen med landskabet. Den skal være rationel, livsglad og men-neskelig. Den skal i nært samarbejde med maleres og billedhuggeres arbejder give et fuldgyldigt udtryk for vor tid.

Grand Prix til Arne Jacobsen

Tidsskriftet l'architecture d'aujourd'hui indstiftede sidste år en Grand Prix Internationale d'Architecture et d'Art. Den første, der fik tildelt denne hæderspris var den japanske arkitekt Kenzo Tange.

I år har Arne Jacobsen fået denne fine anerkendelse. Man kan allerede skimte en linie i komiteens valg af emner til Grand Prix'en. Man har undgået de store, ofte hædrede topfigurer, Mies van der Rohe, Le Corbusier m. fl. I stedet hæfter man blikket på den næste generation, der med stor dygtighed har villet udvikle de idealer, der blev ført frem af den gamle avant-garde i tyverne. I motiveringen siger dommerkomiteen: Arne Jacobsen kan ubestrideligt betragtes som en af de bedste europæiske arkitekter. Han har udført en række yderst repræsentative arbejder præget af stor finhed. Han tilhører denne meget sjældne kategori af arkitekter, som, på en personlig måde, er i stand til at løse såvel de store arkitektoniske problemer, som de mindste detaljer i inventaret.

De akademistuderendes rejse

Studerende i næstældste klasse på Kunstakademiets arkitektskole forbereder atter i år en stor studierejse, som denne gang går til Spanien, hvor man fortrinsvis vil studere maurisk arkitektur i Cordoba, Sevilla og Granada. Undervejs gøres ophold i Madrid, hvorfra man vil foretage excursioner til Escorial og Toledo, hjemrejsen vil gå over Barcelona. Studierejsen vil blive ledet af bl. a. professorerne Gottfred Eickhoff, Ejnar Borg, Halldor Gunnlögsson og C. Th. Sørensen.

Rejsen betragtes som et vigtigt led i undervisningen, idet den foruden de praktiske øvelser i opmålings- og tegneteknik giver de studerende et værdifuldt indblik i fremmed kultur og bygningskunst. Arkitektens læsere vil være bekendt med de foregående års rejser gennem artikler her i tidsskriftet.

Rejsen til Spanien vil finde sted i maj måned og 64 studerende skal deltage. Det samlede budget for rejsen anslås til 73.600 kr., hvilket vil sige ca. 1.150 kr. pr. studerende, hvoraf Akademiet yder et tilskud på ca. 140 kr. Da restbeløbet vil overstige, hvad de fleste studerende har mulighed for at overkomme, vil støtte udefra være en overordentlig betydningsfuld hjælp, der muliggør alles deltagelse. Bidrag kan sendes til: De studerendes rejseudvalg. Arkitektskolen, Kgs. Nytorv 3, København K. Giro 110420.

Københavns stadsarkitekt hædret

En kreds af borgere overrakte den 28. februar Københavns stadsarkitekt F. C. Lund en hædersgave på 4.000 kr. som en anerkendelse af det store arbejde, stadsarkitekten gennem en årrække har udført for „– at hævde de æstetiske og historiske hensyns afgørende betydning ved planlægningen af alle de dispositioner, der må foretages inden for ikke mindst den ældre del af staden København". Man må formode, at giverne ikke blot har ønsket at opmuntre stadsarkitekten, men samtidigt har villet understrege hans arbejdes værdi og ikke mindst embedets betydning for byen. Beløbet blev på de 58 bidragyderes vegne overrakt af billedhuggeren, professor Mogens Bøggild, direktør Christian V. Christensen, professor, dr. phil. Christian Elling og chefredaktør, arkitekt Hakon Stephensen. F. C. Lund har været Københavns stadsarkitekt siden 1943 og gaven blev overrakt ham på hans 65 års fødselsdag.

Nordisk idekonkurrence om bebyggelsesplan for et område i Reykjavik

Reykjavik bystyre og Statens Byplankommission indbyder til idékonkurrence om bebyggelsesplan for et område i Reykjavik og Kòpavogur kommuner. Det er konkurrencens formål at tilvejebringe forslag til boligbebyggelsesplaner, der tager særlig hensyn til de naturforhold m. v., der råder i Reykjavik gram for denne konkurrence rekvireres gennem D.A.L. kurrenceudvalg, Bredgade 66, København K. Konkurren udleveres mod et depositum på 50.00 d. kr. Forslag ska indleveret senest den 24. juli 1961 på et postkontor i et nordiske lande og *sendes som luftfragt*. Eventuelle spørg forbindelse med konkurrencen skal være udskriveren i inden den 15. maj 1961. Dommerkomiteen er sammen ledes: For Reykjavik bystyre borgmester Geir Hallgrims professor Peter Bredsdorff. For de nordiske landes arkit bund arkitekt C.-F. Ahlberg. For Statens Byplankommissi direktør Sigurður Jóhansson og for Arkitektafelag Island tekt Ágúst Pálsson.

Repræsentantskabet skifter ordfører

Thomas Havning har siden 1954 været repræsentantskabe fører. På denne post er han nu afløst af Flemming Gru Havning har ønsket at trække sig tilbage nu, skyldes det nc og fremmest at han snart fylder 70 og har sat denne ald grænsen for sin funktionstid i dette hverv. Når der står resp ordførerstillingen skyldes det ikke mindst, at Thomas H med indsigt og myndighed har ledet de mange repræsentan møder. Men det må jo også give selvtillid at have fulgt for arbejdet på nærmeste hånd gennem mere end en mennesk

Havning kom ind i A.A.s bestyrelse i 1918 og sad dér i fe 1936 vendte han tilbage til bestyrelsen og blev i 1937 den formand. I den vanskelige periode fra 1942–46 var Havni mand for A.A.s bestyrelse. Trods mange bestræbelser på a gere så mange som muligt af foreningernes medlemme organisatoriske arbejde er det en ret lille kreds, der i åre har ofret tid og arbejdskraft på de vigtige fælles anliggend varetages af en faglig organisation. Derfor må der nødve også være en del, der bliver i foreningsarbejdet igennem år. Men få kan opvise en trofasthed som Havning.

På repræsentantskabsmødet den 11. marts udtrykte Han ning Hansen den kollegiale taknemmelighed, som dett arbejde umiddelbart påkalder. Thomas Havning har et stort personalkendskab, ja det føles næsten som om han hvert eneste af forbundets medlemmer. Han behøver næpp andet udtryk for taknemmelighed end det, han må have f kontakten med de mange kolleger, men utvivlsomt er der e menhæng mellem hans store indsats i det organisatoriske a og hans udnævnelse fornylig til kommandør af Dannebrogor

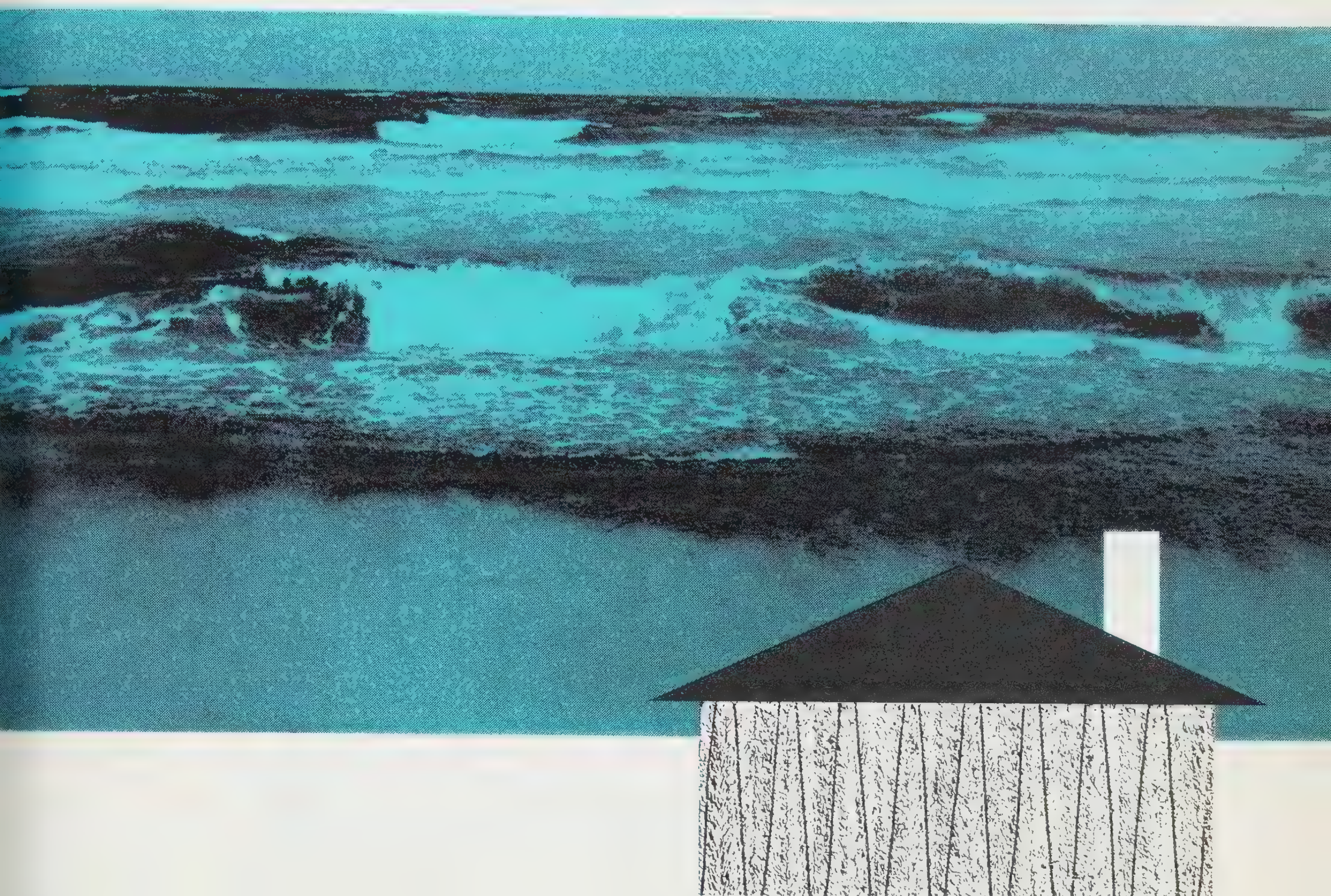
Københavns omegn

Kraks kort over København og omegnen 1961 omfatter kort i fotolitografi i fire farver. Oversigtskortet over de v færdselsåret er nytegnet til denne udgave og udvidet bet Den nye specialafmærkning af radial- og ringveje er anfø Desuden findes en række specialkort: S-togskort, sporv buskort, kort over Frihavnen og Refshaleøen samt et særli over den indre by, hvor kørselsretningen i gader med en færdsel er vist ved en pil. En fortegnelse over omegnsbuss „nøgle" findes bag i bogen. Kortet er i lommeformat og e at håndtere på åben gade, men nogen typografisk skønhed baring er det ikke.

Ny formand for Dansk Standardiseringsråd

Efter at standardiseringsrådets formand siden 1955, di professor K. E. Bredahl Sørensen, den 1. februar tiltrådte som administrerende direktør for Laur. Knudsen A/S, ha fessoren set sig nødsaget til at anmode handelsministeriet om tage sig for hvervet som formand for Dansk Standardiseri Handelsministeriet har derefter udnævnt den kommende d for Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd, unde tør i NESA, civilingeniør Thorkild Franck som efterfølger ti fessoren i formandshvervet fra 1. februar 1961 at regne.

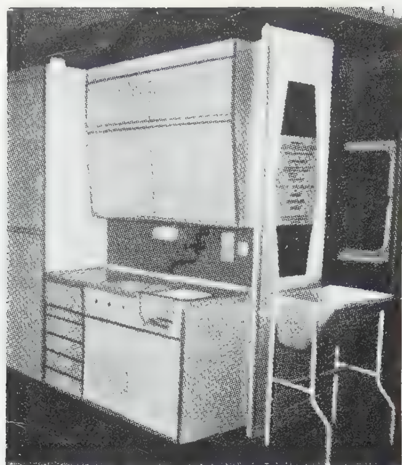
- byg feriehuset til helårsbrug

Feriehuset ved havet – hvor mange drømmer ikke om det? Måske mere end nogensinde tidligere har vi brug for et tilholdssted, væk fra sod og støj. Feriehuset er ikke længere blot en ønskedrøm. For mange er det i dag en realitet. Men huset har skiftet ansigt. – Det bruges nu i påsken og pinsen, den lange sommerferie, de mange forlængede week-ends i den lyse tid, i børnenes efterårsferie og til jule- og vinterferien. Med andre ord: huset skal i dag kunne bruges hele året. Med sådanne krav til anvendeligheden stiger også kravene til husets soliditet. Feriehuset skal helst være et rigtigt stenhus og dette ønske kan realiseres økonomisk forsvarligt, hvis huset bygges i Gasbeton. Med Gasbeton får man et let og dog solidt, grundmuret hus, bygget i et isolerende materiale, og Gasbeton byder på muligheder, der formår at spille op til naturen.

byg med **GASBETON**

A/S Dansk Gasbeton, Codanhus, Gamle Kongevej 60, Kbh. V, Central 9575

Sanitets-sektionen i lette, monteringsfærdige elementer, som den blev vist på en udstilling i Oslo i maj 1960

Norsk masseproduktion af sanitets-sektion

Norges byggeforskningsinstitut har arbejdet med forenkling af vand- og afløbsinstallationer i boliger og har i samarbejde med Boligdirektoratet og OBOS udsendt en forespørgsel til den norske industri om en fremstilling af en sanitets-sektion.

Denne forespørgsel har ført til fuldt færdige byggeelementer fremstillet af en norsk fabrik, og ønsket om at lave et prefabrikeret sanitetsanlæg som samlesæt af lette dele er blevet fuldstændig indfriet.

Det komplette badeværelse med håndvask, w badekar; køkkenvæg, bord med vask, overskab, skab, varmt- og koldtvandsrør, afløbsledninger installationer med armaturer i bad og køkken monteres af 2 mand i løbet af en times tid.

Hele sektionen inklusive montering koster 60–7 af hvad et tilsvarende anlæg ellers koster, når de bygges op på stedet af de mange forskellige hånd kere.

Kilde: Rør-Fagskrift. Juni 1960.

Automatisk luftrenser

Professor O. Bonnevie, Hygiejnisk Institut har i et interview gjort opmærksom på, at i en by som København falder der hvert døgn 30 tons aske ned og ikke mindre end 100 tons svovl og 75 tons røgpartikler sendes op i luften over byen. Endvidere gør professoren opmærksom på, at der er en forskel i registreringen af dødsfald i England og Danmark. I Danmark vil lægerne lade folk dø af dårligt hjerte. Har en patient her haft kronisk bronchitis, har det slidt på hjertet og dødsårsagen angives som hjertelidelse. I England erkender man, at der er akutte luftvejslidelser, og man registrerede efter tågekatastrofen i 1952 i London 12.000 dødsfald mere end normalt på grund af akutte luftvejslidelser, på få uger.

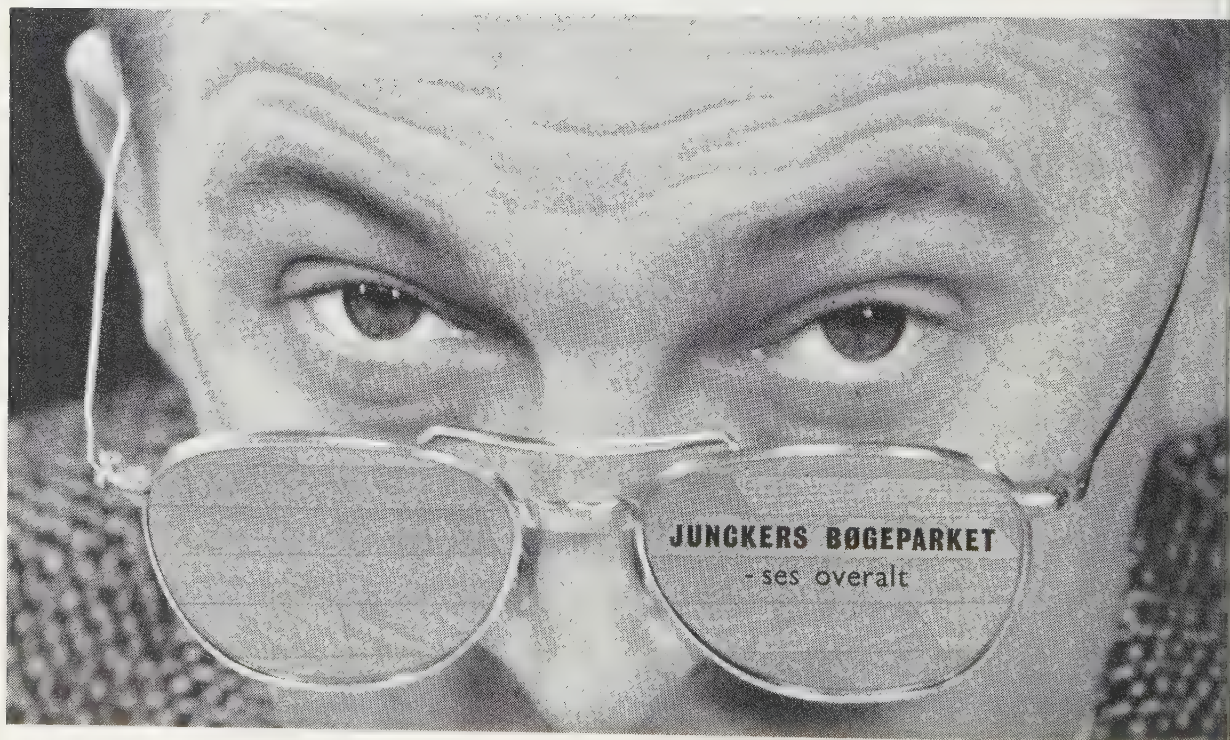
Disse 12.000 ekstra tilfælde var en følge af den urene luft i London. Luften er på flere områder værre i København, idet den for eksempel indeholder flere kræftfrembringende stoffer end den engelske luft.

Den urene luft er altså et problem for læger, men også for mange andre, og man er opmærksom på forholdene. Statens Byggeforskningsinstitut har i sin S.B.I. rapport nr. 36 om røgundersøgelser nærmet sig problemets kerne, og på grund af dr. techn. Knud Hansens udtalelser i rapporten sat en undersøgelse i gang, idet dr. Knud Hansen meddeler, at der synes at være en stigende tendens til af arkitektoniske grund vælge for lave skorstenshøjder, hvilket kan være u digt af driftsmæssige grunde, men altid er det se et sundhedsmæssigt synspunkt.

Luftrensning bliver gennem sådanne undersøg og de resultater, de fortæller om, derfor af betydn Problemet er det samme over hele kloden, og de for nylig bragt et nyt rensesystem i handelen i U.S som renser den cirkulerende luft under små forh medens det samme system til brug under større hold først vil være færdig til salg og distribution i gyndelsen af 1961.

Carrier's Automatic Air Purifier er beregnet til boelses- og kontorhuse, som supplement til nye allerede eksisterende luftfornyelsesanlæg. Luftrens koster ca. 1750 kr. installeret, og den renser ca. 11 i minuttet.

Ideen er, at den snavsede luft føres gennem et sl stillet filter, der består af et aluminiumsgitter, tvinger luften til at skifte retning 17 gange, me den passerer filteret, som gøres vådt af „Carrex" glycerinlignende opløsning, som langsomt glider nem maskerne. Da snavspartiklerne er langsomm til at skifte retning end luftmolekylerne, bliver sna på overfladen. „Carrex"-vandopløsningen fører

Alle JUVÉL vaske er forsynet med spændebeslag, der selv under de dårligste pladsforhold hurtigt kan anbringes **uden brug af værktøj og uden speciel udboring.**
JUVÉL vaske har **nedbukkede, glatte kanter,** der slutter tæt til bordet og danner en smuk og hygiejnisk overgang mellem bord og vask.

RUSTFRI STÅLVASKE

JUVÉL vaske er fremstillet af uforgængeligt, umagnetisk **18/8 krom-nikkel stål,** modstandsdygtigt over for syrer og alkalier, der forekommer i køkkener og mange laboratorier. Denne kvalitet taber ikke sin glans, men holder sig blank ved almindelig rengøring.
JUVÉL er lidt dyrere end konkurrencevaske af det billigere magnetiske kromstål og må ikke forveksles med disse.
JUVÉL vaske fås i mange modeller, rektangulære og ovale som enkeltvaske eller dobbeltvaske. Fås med **prop eller sektorlås** – men kun JUVÉL har sektorlås.
Fås overalt – forlang prospekt.

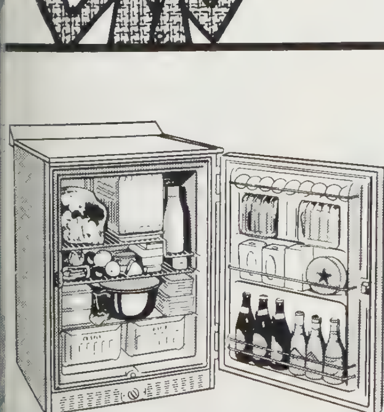
Spændebeslag
til oval
JUVÉL stålvask

A/S FREDERIKSBERG METALVAREFABRIK . **A/S C. M. HESS FABRIKKER**

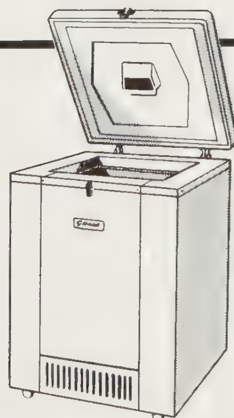
Mariendalsvej 50 - København F - C. 2326 **Vejle - Telefon 1268**

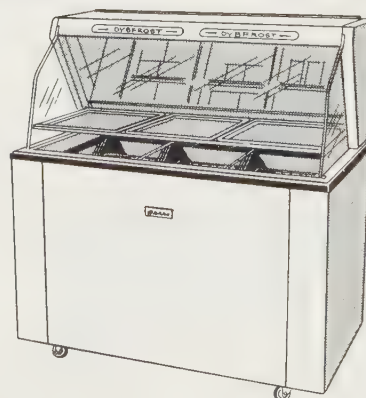
Der står GRAM * på arkitektens program...

Køleskab KS 130: 130 l rumindhold.

Hjemmefryser HF 150: 150 l rumindhold.

Dybfrostkonservator HBS 345: 345 l rumindhold.

RAM kulde betyder den ideelle løsning af alle kuldeproblemer i moderne bolig- og industribyggeri, sim- elthen fordi der på alle felter er gode erfaringer at bygge på.
gså DE er velkommen til at gøre brug af GRAM's køletekniske erfaringer. Forlang overslag og brochurer.

BRØDRENE GRAM A/S

tiklerne ned i samleskålen. En del af vædsken føres ind i regeneratoren, som udskiller den dårlige luft og sender den ud i det fri.

Den stadige vædskestrøm, som glider gennem filteret giver ikke de snavsede partikler en chance for at slippe igennem. Snavs, fnug, blomsterstøv, sodpartikler og andre urenheder havner i samlebakken, som følgelig må renses een eller to gange om året. Ved hjælp af en fugtighedsmåler blandes vand i „Carrex", så der holdes en nøjagtig fugtighed i den rensede luft.

Carrier meddeler, at luftrenseren bortfjerner 25 pct. af den urene luft, hver gang den passerer filteret og eftersom al luft passerer igennem hver tiende minut, kan hel renhed opnås efter 30–40 minutters forløb. Foreløbig er der kun fremstillet to små modeller, som forhandles. De er begge 57½″ høje, 27″ dybe, men henholdsvis 20 og 28″ brede.

Renserne fabrikeres af Carrier Corp. Syracuse 1 N.Y. *BC-TT*

Kilde: Forum februar 1960.

Emhætte med ventilator og filterboks

Kravet om bedre og renere luft, lugtfri køkkener, gange og emfri rum er jævnt voksende.

Man har allerede adskillige hjælpemaskiner til ventilation og gode emhætter til køkkener, og den moderne planudformning har fremmet brugen. T
øvrige fabrikater er der nu kommet en emhætte
indbyggede ventilatorer, hvis udsugningseffekt e
betydelig. Foran på hætten sidder kontakter til l
kogepladsen belyses direkte og trykknapper kan
stille ventilatorerne til forskellige hastigheder, s
sugningen kan blive på 2200 og 3500 liter pr. m
Der findes endvidere aftagelige filtre, og som de
kan nævnes, at den kan forsynes med en filter
der monteres ovenpå emhætten. Filterboksen h
tredobbelt filtersystem, som den udsugede luft fra
pladsen sendes igennem, hvor det har vist sig um
at etablere aftrækskanal. Når luften har passeret d
store filterboks, sendes den tilbage til køkkenet i r
tilstand. Det medfører naturligvis, at filtrene n
da må udskiftes. Det er firmaet Junker og Ruh,
fabrikerer emhætten med filterboks, og firmae
forøvrigt også en anden nyhed: en emhætte til at
tere over stegeovne. Denne hætte kan trykkes in
den er plan med væggen. Når hætten trækkes ud
ovnen, startes ventilationen automatisk.

Emhætten er udstillet i Byggecentrum på sta
(57) – 129.

Importør: Nordisk Auer Komp. A/S.

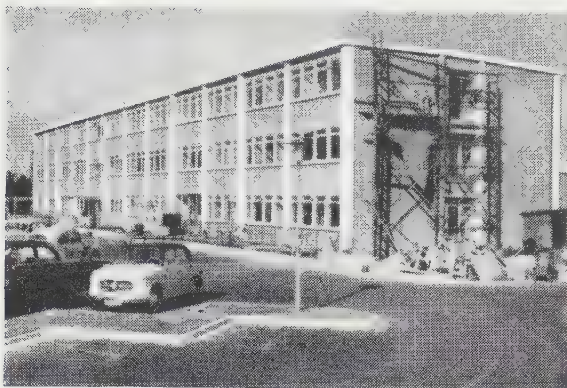
Forhandler: Civilingeniør Boile Jensen, Kokk

Kilde: Brochure fra Junker & Ruh, Karlsruhe.

mira FACADEPUDS PUDSMALING

MIRA-DEKK ædelpuds
MIRA-MATT tyndpuds
CEMAL-MIMAL tyndpuds
MIRA-PLAST elastisk pudsmaling
– et MIRA-produkt *yderst* –
tilfredsstillende alle krav
til facadebehandling

Forlang prospekter og beskrivelser
Konsulenter over hele landet

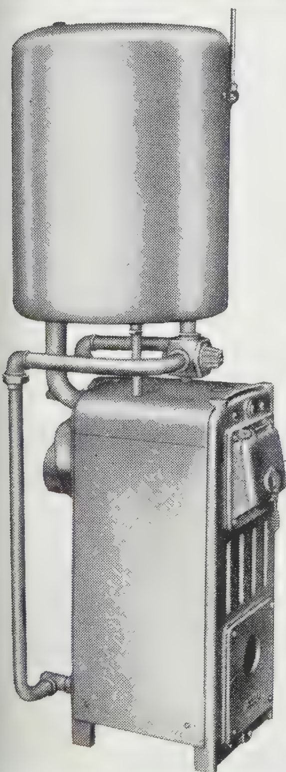
DANSK-NORSK MINERALPUDS A/S

TERNEVEJ 20 ROSKILDE
TLF. ROSKILDE *3616 & 2271

TASSO KEDEL-UNIT

-det ideelle eet-plans anlæg...

STÆRKT FORENKLET KONSTRUKTION

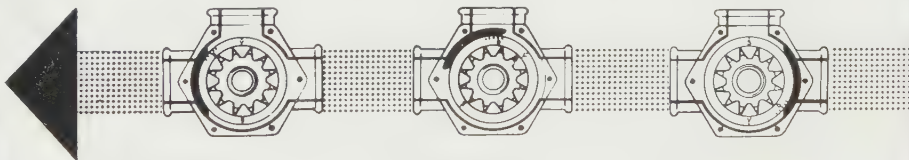

❶ **Tager kun den halve plads.** Den kombinerede 120 l varmtvands- og 12 l ekspansionsbeholder er monteret lodretstående på toppen af kedlen — fylder ikke meget i fyrrummet.

❷ **Kan monteres på den halve tid!** Leveres i 2 dele — kedel og kombineret varmtvands- og ekspansionsbeholder med tilhørende rør — lige til at sætte sammen.

❸ **Forsynet med TASSO shuntventil,** der giver anlægget en særlig høj varmtvandskapacitet. Store mængder brugsvand kan tappes uden væsentlig temperaturfald.

TASSO SHUNTVENTIL — hele anlæggets kerne — har tre indstillinger og hul aksel for evt. montering af oliefyrstermostat — sørger for effektiv kontrol af fremløbstemperaturen.

Vinter V.
Hele anlægget er åbent for cirkulation, og fremløbstemperatur og brugsvandstemperatur er ens.

Overgangstid = O.
Kedelvandet opblandes efter at have passeret varmtvandsbeholderen. Brugsvandstemperatur 15-20° højere end fremløbstemperatur.

Sommer = S.
Hele radiatorsystemet spærret. Kedelvandet returnerer på selvcirkulation efter at have passeret varmtvandsbeholderen.

Enhver TASSO KEDEL type A2 og B3 fra 1,3 — 4,9 m² kan leveres som KEDEL-UNIT. Rekvirer yderligere oplysninger — herunder officiel prøverapport fra Danmarks tekniske Højskole.
TASSO KEDEL-UNIT leveres gennem grossister og installatører i centralvarmebranchen.

TASSO ODENSE

KEDEL- OG RADIATORFABRIKEN, HJALLESE TLF. (09) 13 29 11
SALGSKONTOR I KØBENHAVN: BYGGECENTRUM TLF. C. 3379

Rullende DFJ-propaganda

En ny form for „køb dansk"-propaganda skal prøves i foråret. De Forenede Jernstøberier har truffet aftale med de danske Statsbaner om en rullende udstilling, der skal præsentere DFJ's produkter over hele Danmark. DFJ-toget, der skal køre landet rundt i halvanden måned med start fra København den 19. april, består af tre udstillingsvogne, som indrettes specielt til formålet. Ialt besøges 30 byer, alle købstæder, og der bliver adgang for publikum og forhandlere. De tre vogne opdeles i to afdelinger, en til foredrag og en til udstillingen af varer. Blandt de udstillede varer vil være produkter, som her for første gang introduceres på markedet.

Ved togets afgang fra København den 19. april arrangeres en festlighed med taler af handelsminister Lars P. Jensen, en repræsentant for foreningen Dansk Arbejde og De Forenede Jernstøberiers administrerende direktør, ingeniør K. F. Ulrich.

Med toget gøres et fremstød for DFJ's produkter, men samtidig understreges, at danske købere netop nu, hvor konkurrencen med udlandets industrier skærpes, bør forstå værdien af at købe dansk arbejde.

Under opholdene i de 30 byer, hvor toget rangeres ind ved perronerne vil en farvestrålende ballon svæve over jernbaneterrænet som udstillingens vartegn. Opholdene i de enkelte byer varierer efter planen fra én til tre dage og toget returnerer til København den 2. juni, hvorefter der sættes punktum for arrang-
tet den 4. juni.

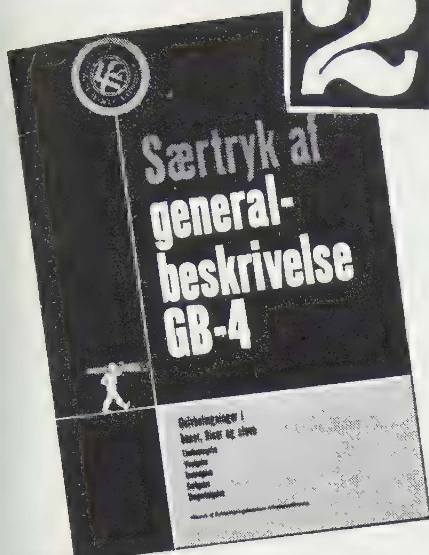
Til orientering for evt. interesserede følger
når det forlader København, nedenstående rute

Roskilde d. 20. 4., Køge d. 21. 4., Nykøbing F
d. 22. 4. og 23. 4., Nakskov d. 24. 4., Næstved d.
Holbæk d. 26. 4., Svendborg d. 27. 4., Odense d.
til 30. 4., Sønderborg d. 1. 5., Åbenrå d. 2. 5., H
lev d. 3. 5., Kolding d. 4. 5., Esbjerg d. 5. 5.
7. 5., Vejle d. 8. 5., Herning d. 9. 5., Holstebro d.
Hjørring d. 11. 5., Ålborg d. 12. 5. til d. 14. 5., V
d. 15. 5., Skive d. 16. 5., Silkeborg d. 17. 5., År
18. 5. til d. 21. 5., Randers d. 22. 5. til d.
Horsens d. 25. 5., Fredericia d. 26. 5., Slagelse d.
til d. 29. 5., Helsingør d. 30. 5., Hillerød d.
Frederiksværk d. 1. 6., København d. 2. 6. til d

Beregning af bolteforbindelser

Der ofres ofte al for ringe omhu og opmærksa
på dimensionering af bolteforbindelser. Genne
sidste snes år har bl. a. fly- og bilindustriens kra
lette, men sikre konstruktioner fremtvunget en
fattende forskning på dette område, og en del
herved opnåede resultater redegøres der for i e
udmærket pjece, et særtryk af Maskin-Industrien

2 grundregler for gulvbelægning

1 Byg på GB-4

G.A.F. — Gulvbelægningsbranchens Arbejdsgiverforening — hilser med største glæde, at Danske Arkitekters Landsforbund har udsendt generalbeskrivelse GB-4 med udtømmende behandling af gulvbelægning.

2 Drøft gulve med G·A·F -mestrene

fordi de kender faget fra grunden og har mange års erfaring — fordi de kun beskæftiger faguddannede svende — fordi de udfører alle gulvbelægninger i nøje overensstemmelse med GB-4.

KØBENHAVN

Amager Linoleumsforretning L. Bøje
Amagerbrogade 96

Arkitekt-Parket
Strandvej 61

Balsløw's Linoleumslager
Østerbrogade 109

C. Riis Bonne Linoleum A/S
Chr. IX's Gade 3—5

Charles Christensen
Gl. Kongevej 164

A/S Expanko
Godthåbsvej 142

Gruber Hansen & Co. A/S
Sdr. Boulevard 96—100

H. Braae Jensen
Jul. Bloms Gade 14—16

Linoleumslageret
Rosengården 14

Em. Meyer's Eftf. A/S
Farvergade 15

P. Monberg
Skt. Annæ Plads 28

Carl Pedersen & Co.
Østbanegade 15

P. Rasmussen & Sønner
Peder Skramsgade 7

FREDERIKSVÆRK

Breitings Gulvbelægning
Asserbo

HELSINGØR

Haldur Christiansen
Sudergade 13

HILLERØD

Melskens Gulvbelægning
Slotsgade 47

Ole Pedersen
Gadevang

NÆSTVED

Claudi Hansens Eftf.
Jernbanegade 3

SLAGELSE

Brdr. Albertsen A/S
Nytorv 13

ODENSE

Linoleum Hansen
Jernbanegade 8

Marius Hansen
Grønnegade 13—15

Odense Korkisolering
Vesterbro 10

P. Schwartz-Sørensen & Co.
Vestergade 78

RUDKØBING

Jens Olesen
Spodsbjergvej 48

AARHUS

Arthur Blegvad
Otto Rudsgade 12

Expanko-Aarhus A/S
Katrinebjergvej 103

Høilund-Carlsens Eftf.
Aaboulevarden 45

Marinus Johansen & Søn
Immervad 2

Linoleumseksperten
Skovvej 3

Daniel Nielsen A/S
Østergade 30

AALBORG

Svend Hansen
Danmarksgade 3

GULVBELÆGNINGS-BRANCHENS ARBEJDSGIVER-FORENING

KUPON Underskriveren ønsker tilsendt G.A.F.'s særtryk fra GB-4

NAVN ....

Stilling ....

Adresse ....

G.A.F.'s sekretariat
Bernstorffsvej 242, Charlottenlund

Har De endnu ikke modtaget GB-4 eller vor forenings særtryk af afsnittet om gulvbelægning, er De velkommen til at skrive efter dette særtryk — f. eks. ved at indsende annoncens kupon.

EXOPLAST

FACADE FARVER

EXOPLAST façadefarve anvendes i stadig stigende udstrækning i byggeriet. Fremragende dækkraft og enestående holdbarhed gør EXOPLAST façadefarve til den ideelle maling til **beton, murværk og eternit.**

EXOPLAST façadefarve er let at påstryge og giver en ensartet mat overflade, der tørrer på $^1/_2$ time.

Farvenuancerne spiller i dag en stor rolle, derfor er sortimentet udvidet, så de helt og fuldt dækker øjeblikkets krav.

Økonomisk i brug · Lysægte · Anvendelig ude og inde

Tåler kraftig afvaskning · Vejrbestandig · Holder i årevis

firmaet Arvid Nilsson A/S har ladet fremstill
gratis udleverer til interesserede arkitekter.

Da der findes en del arkitekter, som lægger
på konstruktioner med synlige bolteforbindelse
endda nogle, som selv udfører beregninger, vil p
sikkert være af interesse.

Meddelelser fra

DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

Bredgade 66, København K. Telefon Minerva *1290.

Ledige FN-ekspertstillinger

Regeringsudvalget for teknisk bistand, Udenrigsministerie
udsendt meddelelse om følgende fire ledige ekspertstillinge
der De Forenede Nationers udvidede program for tekni
stand til udviklingslandene. Nærmere oplysninger samt s
ansøgningsformularer vil kunne fås ved henvendelse til
tariatet for Regeringsudvalget for teknisk bistand, Ude
ministeriet, Christiansborg, tlf. Central 825. Henvendels
ske omgående.

FN-ekspertstilling
Boligbyggeri

Request from the Government of Singapore

Job Description SIN-63-A

Post title:
Housing Expert (prefabricated structures).

Duration:
Six months.

Date required:
As soon as possible after 30 April 1961.

Duty station:
Singapore City.

Duties:
The expert is expected to advise the Housing and Development Board, statutory public housing authority responsible for the building of low-cost public housing, on the latest techniques in the „assembly line" method of construction of low-cost multistoreyed flats using standardized prefabricated components. He should study existing conditions in the building industry in Singapore and make recommendations regarding:

(a) The best system o
dern prefabricated
ing construction
adopted to cut
building costs;

(b) Designs of housing
for the use of stan
ized and prefabr
components;

(c) The different typ
standardized and
fabricated compo
their composition
manufacture. The
techniques used fo
assembly of such c
nents on constr
sites, the use of
available material
table for the manuf
of standardized an
fabricated compo
improvements and
ations by the local
ing industry to ma
best use of the m
prefabricated h
construction techn

Qualifications:
Academic qualificatio
architecture, Civil or S
ural Engineering, with

(*Fortsættes sid*

Se HFB side 38

Lærerstilling ved Kolding tekniske skole

Under forbehold af myndighedernes godkendelse søges en arkitekt som lærer i husbygning m. v. på bygningskonstruktørskolen.

Stillingen lønnes efter overenskomst mellem finansministeriet og Danske Arkitekters Landsforbund samt Teknisk Landsforbund vedrørende arkitekters ansættelse i Statens tjeneste.

Ansøgning med oplysninger om alder, uddannelse, tidligere beskæftigelse og bekræftet afskrift af eksamensbeviser, anbefalinger m. v. sendes til Kolding tekniske skole, Vesterbrogade 6, Kolding, senest d. 10. april 1961.

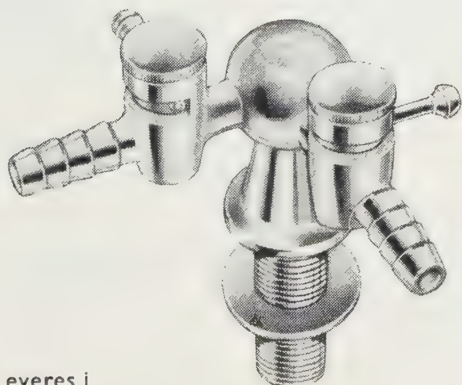
FREDERIKSBERG KOMMUNE

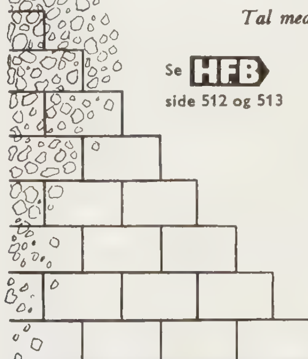
Som *byplanmedarbejder* søges *yngre* arkitekt med afgang fra Kunstakademiet og med kendskab til og interesse for byplanarbejde, herunder særlig udarbejdelse af bebyggelsesplaner.

Stillingen aflønnes i overensstemmelse med den mellem Frederiksberg Kommune og Danske Arkitekters Landsforbund afsluttede overenskomst vedrørende arkitekters ansættelse i kommunens tjeneste.

Man forbeholder sig en prøvetid på 3 måneder.

Henvendelse med skriftlig redegørelse for tidligere beskæftigelse til byplanchefen, Frederiksberg Kommunes tekniske Forvaltning, Frederiksberg Raadhus, København F.

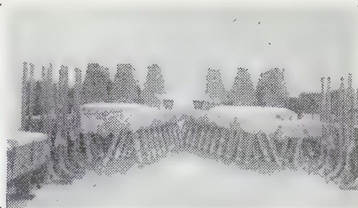
Se HFB
side 512 og 513

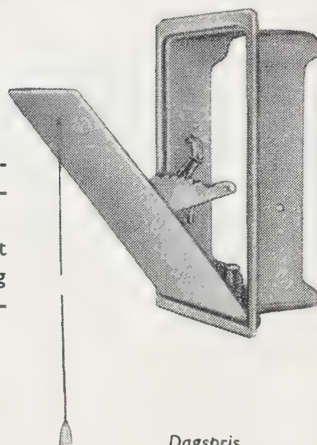

Fibo

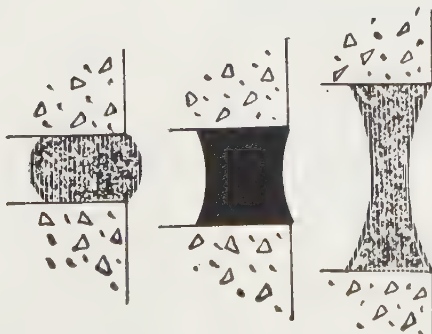
experience in the design and construction of low-cost housing using standardized prefabricated components.
Languages:
English.
Nominations should be submitted before 31 March 1961.

FN-ekspertstilling
Byplanlægning
Request from the Government of Singapore
Job Description SIN-63-B
Post title:
Town Planning Adviser.
Duration:
Six months.
Date required:
As soon as possible after January 1962.
Duty station:
Singapore City.
Duties:
The expert is expected to advise the Housing and Development Board on the best methods of redevelopment of the central areas of Singapore City where the properties are mainly in the form of unsanitary and obsolete houses in varying degrees of dilapidation. The expert will make a comprehensive preliminary survey and make recommendations regarding the difficulties that are likely to arise in any urban renewal scheme and how best to surmount such difficulties.
Qualifications:
Academic qualifications in architecture and city planning with wide experience in the planning and execution of urban renewal projects.
Languages:
English.
Background informations:
The Master Plan prepared for Singapore provides for comprehensive urban renewal and redevelopment. The Housing and Development Board, which is the Government's housing and development agency, requires the advice of an expert team to deal effectively with the problems of urban renewal and redevelopment in the City of Singapore. It is expected that the Architect/Town Planner now requested will make a preliminary survey of the problem of urban renewal and assist in the collection of the necessary data for use by more comprehensive urban renewal survey team that will be stationed in Singapore for a period of between 12–24 months in order to work out the details for the redevelopment of the city.
Nominations should be submitted before 1 July 1961.

Se HFB side 643

STILLING SØGES

Østrigsk arkitektstuderende, 22 år, delvis dansktalende, ønsker beskæftigelse på tegnestue i august, september og oktober. Henvendelse til direktør *A. J. Frederiksen*, Ringsted, telefon 1132.

STILLING TILBYDES

Yngre arkitekt, ingeniør el. lign. med nogen erfaring i prisberegning for byggeri søges fra 1. maj eller 1. juni. Begyndelsesløn efter kvalifikationer, mindst 17.000 kr. *Skriftlig* ansøgning bilagt afskrift af eksamensbeviser og anbefalinger bedes indsendt til *Østifternes Kreditforening*, Jarmers Plads 2, V.

Konduktør til Lunde-Hyldegården. Byggeriet, der påregnes startet december, omfatter 1900 stk. lejligheder udført som montagebyggeri, 5000 m² butikker, børneinstitutioner m. v. En arkitekt, der medio 1961 kan deltage hel- eller halvdags i færdigprojekteringen, bliver foretrukket. *Juul-Møller & Agertoft, Hoff & Windinge, Alex Poulsen.* Skriftlig eller telefonisk henvendelse til *Windinge*, Sct. Pedersstræde 3, K. Mi. 705.

Halvdagskonduktør søges medio april til institutionsbyggeri, Stolpegårdsvej, Gentofte. Ca. 2500 m² etageareal i 1 og 2 etager. *Hoff & Windinge*, MI. 705.

Arkitekt. Til løsning af de mange arkitektopgaver, der forekommer inden for et entreprenørfirma, søges en yngre arkitekt. Der er tale om en særdeles alsidig beskæftigelse med rig mulighed for anvendelse af såvel arkitektoniske evner som materialekundskab. *Rasmussen & Schiøtz A/S*, civilingeniører og entreprenører, Falkoner Alle 7, København F. Fasan 6585.

Honorarberegning, rådgivning: *Poul Schouboe*, M.A.A. (03) 21 40 41.

Hurtig maskinskriverske, vant til arkitektbeskrivelse m. m., søger hjemmearbejde, egen maskine. Telefon Ll. Værløse 59.

Tegnestueservice for arkitekter. *H. Nannestad*, arkitekt M.A.A. Telefon 95 05 06

Tegnestueservice for arkitekter. *P. Have-Jørgensen*, Hermodsvej 39, Esbjerg, tlf. 7166.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania,** Minerva 428.

Dagbladet Politikens leder søndag den 5. marts beha lede spørgsmålet om Københavns fremtidige udvikling. gengiver her lederen i sin fulde ordlyd.

En by i Europa

Vi, der til daglig færdes i hovedstaden, kan tit syn at den er ved at blive for stor. Vi konstaterer jo u ladeligt, at den fungerer tungt, og da der ikke rigt bliver gjort noget for at forbedre by-maskineriet, s der vi skylden på bystørrelsen.

I det øvrige Danmark, og navnlig i u-egnene, sy de også, at hovedstaden er blevet for stor, men gan vist ud fra helt andre synspunkter. For dem er Køb havn det grådige uhyre, der rager alle herligheder sig og bevidst stræber efter at udmarve resten af land

Tværs over Valby Bakke er nationen således i stør uenighed ved at blive enig på et enkelt punkt. M hvad skal der så komme ud af det?

Man kan jo godt forstå, at „Jyllands-Posten"s J Kruuse gerne vil have Det kongelige Teater, Nation museet og Rosenborg Slot flyttet til Århus – smil by – men løjerligt er det at høre ellers nøgterne hvervsfolk fra provinsen forfægte det synspunkt, Københavns vækst skal standses og en væsentlig del dens industri flyttes ud i landet. De glemmer altid fortælle, hvordan det skal praktiseres, men man k ikke lade være med at tænke på, hvordan de selv vi reagere, hvis en eller anden myndighed en dag b gyndte at flytte rundt med deres fabrikker og forr ninger.

Som det blev sagt på et møde i Dansk Ingeniørf ening forleden kan end ikke Moskvas vækst stands skønt det almægtige russiske statsapparat gør fors på det. Storbyer vokser i kraft af deres indre dynam og da Kampmann ikke er nogen Khrustjev, og h ikke drømmer om at tvangsforflytte industri, kan d ikke hindres, at København vil vokse i endnu adskilli år. Derfor kan man godt gennem konstruktive f anstaltninger skabe en bedre grobund for industr andre dele af landet og dermed også øve indflydelse den geografiske fordeling af erhvervene.

Men inden man går i gang med det, må man g sig helt klart, om København nu også er for stor – på hvilken måde den er det?

Kontorchef Ole Strøyberg tog spørgsmålet op i kronik her i bladet i fredags, og han gjorde det ud et synspunkt, som alt for sjældent tages i betragtni skønt det er såre vigtigt.

Der er, sagde han, ingen fornuft i at diskutere, København er for stor i forhold til det lille Danma Man spørger jo heller ikke, om New York er for st til Long Island. Det afgørende er, hvad København i forhold til andre nordeuropæiske storbyer, for i d kamp om markederne, der er begyndt med de eur pæiske markedsdannelser, er København simpelt h Danmarks vigtigste aktiv, og dens konkurrencepositi må styrkes i hele landets interesse.

Det er jo rigtigt, at set i dette perspektiv blegner

gammeldags fordelings-synspunkter, der hidtil være fremherskende i diskussionen om hovedstad størrelse og egnsudviklingen.

Kan der skabes enighed herom, kan vi dog også e om, at København ikke bør være større og ikke vo hurtigere, end hensynet til dens position i Eur nødvendiggør.

Der er megen industri, som ikke har nogen forde at ligge i eller lige ved København. Nu har regerin taget de første skridt til en landsplanlægning, og det være et primært mål med denne at skabe betinge for, at sådanne industrier fordeler sig mere ligeligt hidtil. Det kan der tænkes mange midler til, me hovedsagen må det sikkert gøres ved, at man fremm udviklingen af nogle større købstæder til en slags p vins-hovedstæder. Industrien afgør selv, hvor den bedst tjent med at placere sig, og man ved, at den i store og hele vælger byer, hvor der i forvejen er såkaldt industri-klima. Derfor vil egnsudvikling i fre tiden blive det samme som byudvikling.

Resultatet vil måske så ganske af sig selv blive neddæmpning af hovedstadens vækst, og samtidig k der tænkes en vis raffinering af dens erhvervsliv, dens funktioner som europæisk centrum for handel omsætning rendyrkes.

Men der er ikke tale om et enten-eller. Det l Danmark har brug for den store by København, hvis vi ikke forstår det både inden for og uden Valby Bakke, laver vi ris til egen rumpe.

Er norsk åndsliv i „dødsfare"?

Under denne titel skriver nordmanden Rolf K. Heiesta Berlingske Aftenavis, onsdag den 8. februar om forskel sider af kulturdebatten i Norge i dag. Han citerer bla andet følgende:

Om dagens arkitektur skriver billedhuggeren A Durban i en kronik i „Morgenposten" at det ser som om idealet er den store mondene karakterløsh

Her må for Guds skyld ikke kunne sees på et at det er rejst på Lillehammer! For eksempel. At norsk småby, solvendt og vennlig, med preg av besk den velstand, skapt av kjøbmenn og pensjonister, pl selig skal ha gassbetongkasser inn i de tidligere kv talshaver, med et utseende som endelig er på hå det samme som i Lillestrøm og Hammerfest, fin øyensynlig disse selsomme arkitektene helt i sin ord

De fleste hus i Norge, bygget i det senere, hy høyt om uniformitet og talent-ubruk, en fellesstil s skriker mod eldre omgivelser og mot naturen.

Og disse arkitekter, da de førende av dem, er som dikterer den nye skulpturs form, en kunst s intet egentlig har, kun verdi som et dekorativt elem på bygget. Mager og hurtig sterilitet er det ene resultat.

– Søren vet hva de førende, de stilskapende ten på, de vil vel ikke innse goldheten i det de ska som virker så ulidelig, og som får alle, arkitekter nonfigurativister også, til å sette seg i bilene og r avgårde til den ensomste setervoll og gi seg nat romantikken i vold!

Kirsch

DRAPÉ

Eneste gardinstang med fast rynkehoved

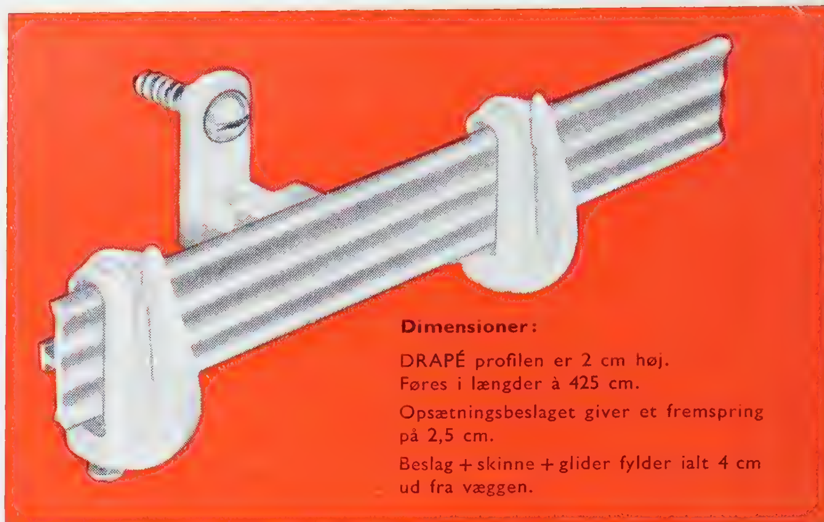
Interiør fra Birkerød rådhus med gardiner ophængt på een gennemgående DRAPÉ stang.

Kirsch

DRAPÉ
NR. 1980

Den nye gardinstang i dekorative farver og med smukke, perlemorsblanke nylon gliderhægter.

- 5 smukke, dybe farvetoner: Guld, sølv, rød, blå og grøn.
- Nylon glidere, der samtidig er hægter.
- Stopper, glider og hægte er samme enhed.
- Gliderne kan klemmes direkte på stangen og tages af blot med et fast tryk – se illustrationen.
- Gliderhægten sikrer et smukt opretstående rynkehoved på gardinet.

Når gardinerne er trukket fra, virker DRAPÉ som en yderst dekorativ dækskinne

Til DRAPÉ stangen syes gardinerne på sædvanlig måde med rynkebånd med lommer og et passende rynkehoved, f. eks. 1-2 cm.

Gliderhægten er så praktisk udformet, at den kan tages af eller sættes på stangen ved at klemmes direkte ind over skinnen – man behøver altså ikke at tage stopperne af og køre alle gliderne ind over enden af stangen. Gardinerne tages derfor meget nemt af og sættes lige så let op igen.

Nr. 1982 Nylon beslag* | Nr. 1983 Nylon gliderhægte | Nr. 1984 Nylon stopper/hægte | Nr. 1985 Nylon gliderhægte til føresnor

		Nr.	Pris i kr.
Skinne alene	pr. m	1981	5.70
Opsætningsbeslag	pr. stk.	1982	0.65
Gliderhægte	„ „	1983	0.36
Stopper	„ „	1984	0.36
Glider til føresnor	„ „	1985	0.36
1/1 længde = 425 cm + tilbehør komplet	pr. lgd.		44.00

Færdigmonterede DRAPÉ stænger nr. 1980
med hægter pr. 10 cm

Pr. 10 cm

cm:	100	120	140	160	180	200	220	240	260	280	300	+ pr. 10 cm
kr.:	**11.25**	**13.50**	**15.75**	**18.00**	**20.25**	**22.50**	**24.75**	**27.00**	**29.25**	**31.50**	**33.75**	**1.15**

og med hægter pr. 7 cm

Pr. 7 cm

cm:	100	120	140	160	180	200	220	240	260	280	300	+ pr. 7 cm
kr.:	**13.50**	**16.20**	**18.90**	**21.60**	**24.30**	**27.00**	**29.70**	**32.40**	**35.10**	**37.80**	**40.50**	**0.95**

Skal De splejse en stang, så benyt en splejs nr. 1944 på det sted, hvor de to stykker støder sammen, og lad de to endeflader mødes midt i splejsen.

* Det er vigtigt, at beslaget ved opsætningen vender som vist såvel her som i ill. ovenover. Skruen skal **altid** være i toppen, og beslagets skrueflade skal ligge kompakt an mod muren **helt ned til knæet.**

▲ *Billedet herover viser hotelværelse monteret med gardiner på DRAPÉ. Også de lette undergardiner hænger på DRAPÉ. Bemærk det elegante rynkehoved.*

DRAPÉ stangen kan på stedet bukkes i facon som f. eks. vist nedenfor, hvor gardinerne hænger på een gennemgående DRAPÉ gardinstang.

1

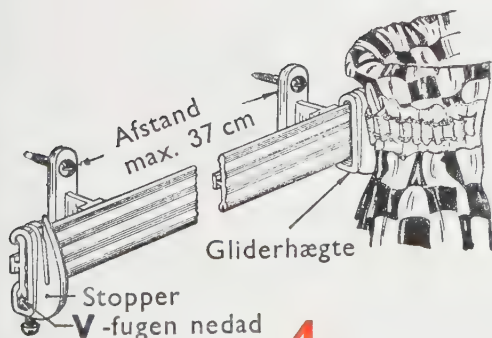
Sy rynkebåndet på langs overkanten af gardinet med rynkebåndets øverste kant 1-2 cm nede. Er stoffet stift nok til at bære et højere rynkehoved, kan rynkebåndet også flyttes endnu længere ned, om dette ønskes.

2

Der er 2 rynkesnore i båndet. Bind de to ender i den ene side sammen og rynk stoffet ved at trække i de 2 snore i den anden side, men klip endelig ikke enderne af (se under 4). Slå en knude på snorene, hvorved rynkerne holdes på plads, og skjul snoreenderne i gardinets folder.

Denne skitse viser tillige afstanden mellem beslagene samt at DRAPÉ skinnen har en over- og en underkant, og at den rigtige side skal vende opad.

3

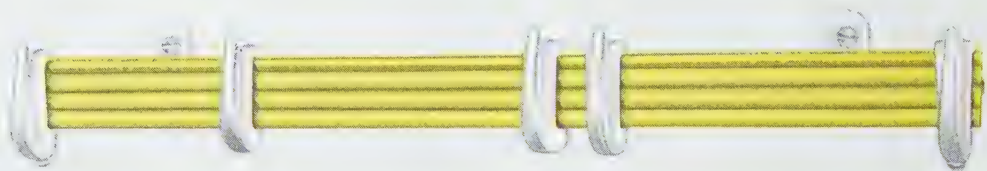
Ved ophængningen af stoffet er det nemmest at tage gliderhægterne og stikke dem i rynkebåndet med passende mellemrum, 7-10 cm afstand, afhængigt af antallet. Derefter smuttes hægterne med stoffet på stangen som vist på foreg. side i fig. 2. Hvis gliderhægterne allerede sidder på stangen, kan man udmærket blot hægte stoffet op i dem uden at tage dem af.

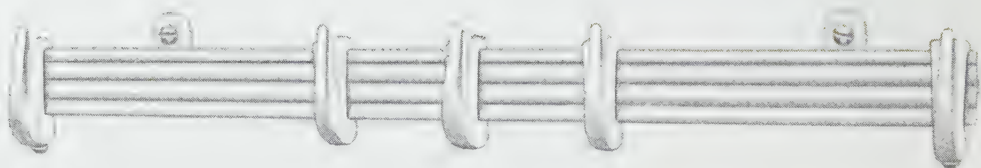
4

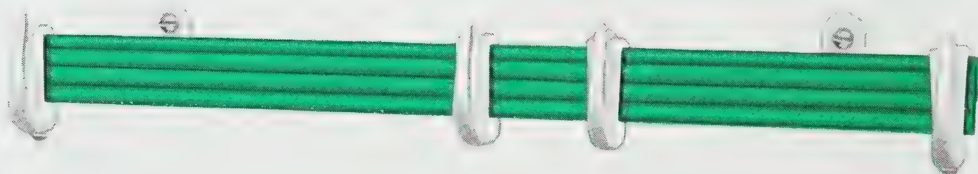
Skal gardinerne vaskes og stryges, klemmer man hægterne med stoffet af ved at trykke på hægterne, mens de sidder på stangen, som vist i fig. 1 på foregående side, og derefter tages de ud af båndet. Knuden på rynkesnorene i den ene side løses op, og rynkerne glattes ud (det er med henblik herpå, at snoreenderne ikke må klippes af). Selve rynkebåndet bliver siddende på gardinet under vask og strygning.

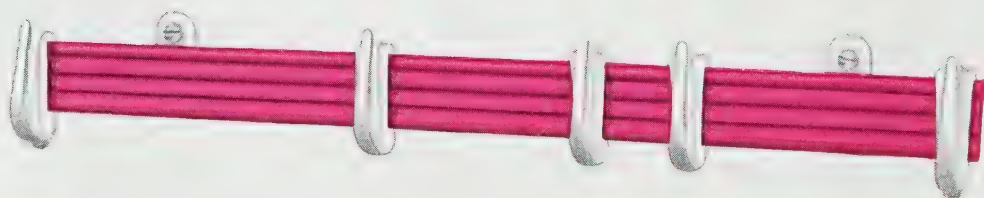

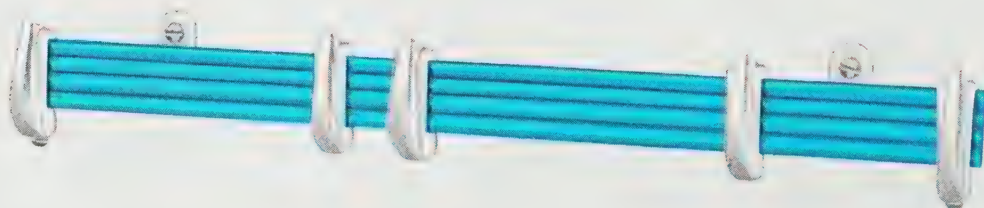
DRAPÉ NR. 1980

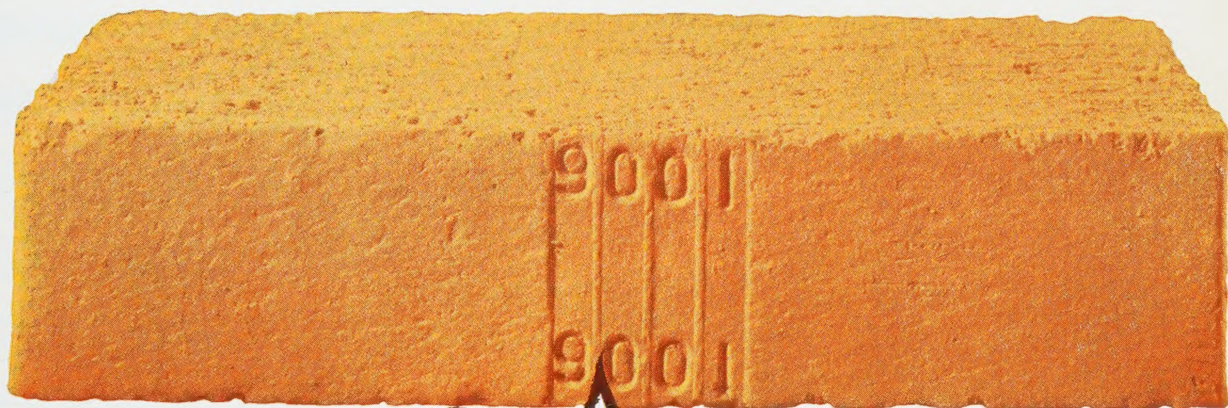

BIANCO LUNO A/S, KBH

K=0,85

SPAR HULRUMSISOLERING

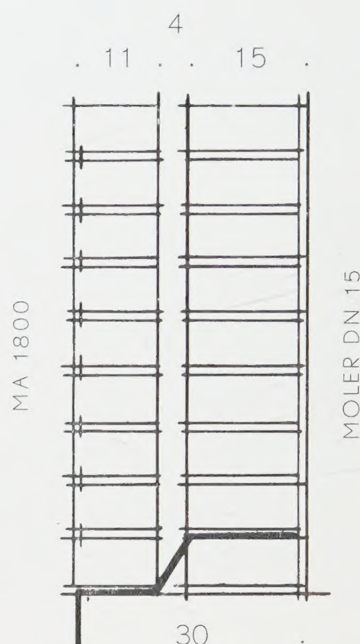

BYG LUNT - BYG MED MOLER

DN 15

DATA PÅ BAGSIDEN

Godkendt af Københavns Magistrat til 3 etagers byggeri.

Er også godkendt til fuld muring af skorsten.

Mål : 230x150x55 mm

K-værdi: 0,85 ved 20 % udmuring

Vægt : 1,5 kg pr. sten

I/s **MOLERVÆRKERNES SALGSKONTOR**

POSTBOX 6 . TELF. 1090 . NYKØBING M.

gen bang, m. a. a.

oet i det moderne byggeri er i dag skruet op i højeste gear. Denne udvikling har
bindelse med materialernes struktur skabt et stort behov for en robust, hurtig-
nde spartelfarve i svær konsistens. - Saspa sandspartel træder ind i billedet som
fektivt produkt til brug på vægge og lofter i det utraditionelle byggeri. Den inde-
r et betydeligt, vandfast plasticbindemiddel, hvilket giver massen den stærkt
ne karakter, øget styrke og stor overlegenhed i forhold til puds. - Sadolins Byg-
service står altid til Deres rådighed med grundig vejledning i maletekniske finesser.

et produkt
e et smukt
Asta 4080

med karakter ... behandlingen tilsigter i allerførste
udseende, slidstyrke og materialernes beskyttelse ...
Sadolin & Holmblad A/S, Holmbladsgade 70, Kbhvn. S.

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.